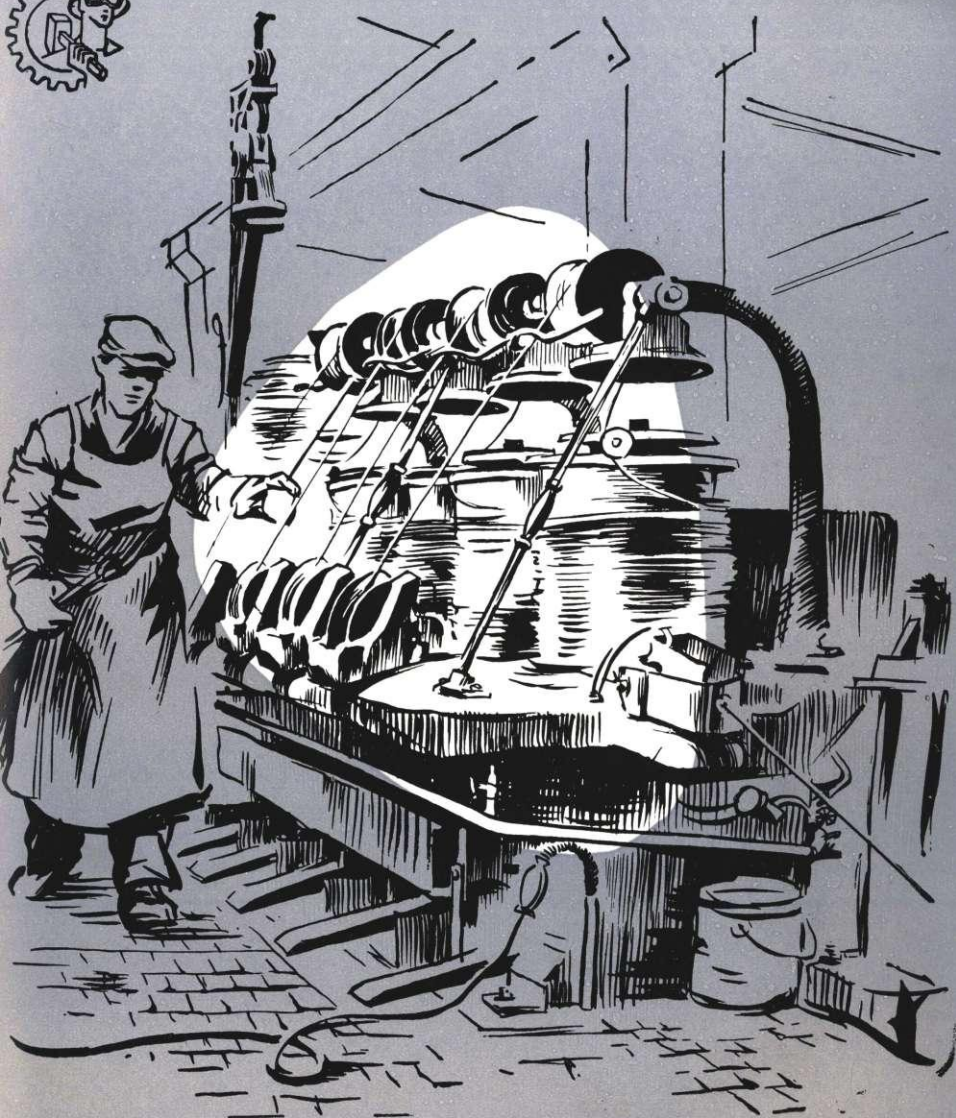

ŽELEZAR

1957

8

Vesti

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi moža in očeta

VALENTINA STARE

se iskreno zahvaljujemo vsem znancem in prijateljem, kakor tudi njegovim sodelavcem in organizatorjem, ki so nam ob dneh težke izgube stali ob strani in izrekli sožalje, se poslovili od pokojnika ter ga spremili na njegovi zadnji poti.

Iskreno zahvalo izrekamo tudi zdravnikom za skrb ter prizadevanje v času njegove dolgotrajne bolezni.

Zahvaljujemo se tudi darovalcem vencev in cvetja ter sosedom. Prav posebno pa se zahvaljujemo sodelavcem iz obrata Plavž za prejeto denarno pomoč.

Žalujoča žena Minka; hčerki Majda in Metka ter ostalo ožje sorodstvo.

ZAHVALA

Podpisani Brus Avgust, zidar na gradbenem oddelku, se iskreno zahvaljujem sindikalnemu odboru gradbenega oddelka, zlasti pa še sodelavcem-zidarjem, za denarno pomoč moji 9-članski družini, ki so jo prispevali v času mojega dolgotrajnega zdravljenja na Golniku.

Brus Avgust, zidar na gradbenem oddelku.

ZAHVALA

Ob nenadni in tragični izgubi brata

KRISTIJANA BERTONCELJ

se najiskreneje zahvaljujemo Letalskemu društvu z Jesenic in Alpskemu letalskemu centru v Lescah za vsestransko pomoč v dnevih težke izgube. Posebna zahvala primariju dr. Jožetu Hafnarju, ter osebju kirurškega oddelka jeseniške bolnišnice za vso skrb in pomoč pri zdravljenju. Zahvaljujemo se za sočustvovanje in pomoč sindikalnemu odboru predelovalnih obratov in obratovodstvu. DIT Železarne Jesenice za izrečeno sožalje, predsedniku Letalskega društva Jesenice tov. Gregorju Novaku za poslovilne besede ob odprtem grobu, darovalcem vencev in cvetja, kakor tudi številnim prijateljem, znancem ter sosedom, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti v prerani grob, iskrena hvala.

Žalujoči: brat Joža Bertoncelj, oče Jože, sestra Mohorič Frančiška ter ostalo sorodstvo.

PREKLIC

Podpisani Pretnar Franc, delavec v obratu Javornik I., preklicujem žaljive besede, ki sem jih izrekel proti tov. Bugu Marjanu in se mu zahvaljujem, da je odstopil od tožbe. — Pretnar Franc, Javornik I.

ZAHVALA

Ob težki izgubi dragega moža in očeta, strica, brata in starega očeta

JOŽETA SVETELJ

se najiskreneje zahvaljujemo vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti, prav posebno pa znancem in prijateljem, ki so prihiteli v precej oddaljeni Šenčur, zlasti še njegovim sodelavcem iz kovačnice, delovodji tov. Mavru in obratovodji tov. Puhu za poslovilne besede ob odprtem grobu, kakor tudi železarski godbi DPD Svoboda z Jesenic in tovarišem iz drugih obratov železarne, ki so se oddolžili spominu pokojnega.

Žalujoči: žena Ana, sin Slavko in hčerka Neža z družinama ter ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Ob nenadni, nenadomestljivi izgubi moža in očeta

FRANCA KURAŠA

se iskreno zahvaljujemo njegovim sodelavcem iz mehanične delavnice na Jesenicah za podarjeni venec, denarno pomoč in za številno spremstvo na njegovi zadnji poti. Še posebno se zahvaljujemo sostanovalcem iz montažnega naselja na Javorniku za sočustvovanje, podarjeni venec ter zbrano denarno pomoč, zahvaljujemo pa se tudi odboru SZDL Podmežaklja, članom NK Jesenice za sočustvovanje in spremstvo k njegovemu prenanemu grobu, kakor tudi godbi in pevcem DPD Svoboda Jesenice za ganljive žalostinke in pesmi. Zahvaljujemo se tudi tov. Gerdeju Leopoldu za vsestransko in požrtvovalno pomoč, tov. Zormanu Vinku iz mehanične delavnice za poslednje besede ob odprtem grobu, vsem darovalcem vencev in cvetja, številnim prijateljem in znancem, ki so z nami sočustvovali, nam izrekli sožalje in našega očeta spremili na njegovi zadnji poti.

Žalujoča žena Miluška Kuraš, hčerki Blažka in Branka ter ostalo sorodstvo.

PREKLIC

Preklicujem veljavnost izgubljenih izkaznic za vstop v železarno, glasečih se na sledeča imena:

Potočnik Anton, Javornik I, Sotler Franc, komunalni oddelek, Noč Jože, energijski oddelek in Biček Janez, martinarna.

PREKLIC

Imenovani so samovoljno izostali od dela v mesecu juliju 1957 in niso vrnili legitimacij.

Ime in priimek	Obrat	Del. št.
Bizjak Franc	Energijski oddelek	5.044
Borič Mile	Elektro peč	19.063
Brdarič Marko	Martinarna	19.368
Čop Karol	Transport	3.697
Filipovič Emdžad	Žična valjarna	19.179
Gaberšček Stanko	Pred. obrt. — pocink.	15.108
Galič Nikola	Visoke peči - rud.	18.831
Gazyoda Stanko	Transport	19.238
Graša Lovro	Siva livarna	19.265
Hožič Robert	Žična valjarna	10.602
Iglič Jože	Valjarna 2400	17.640

Železar - Glasilo delovnega kolektiva Železarne Jesenice. Avgust št. 8. Leto VI. Izdaja tovarniški odbor sindikalne podružnice ZJ. Odgovorni urednik Janko Burnik, Obrtniška 31. Ureja uredniški odbor: Verdnik Janko, Pintar Anton, Saksida Ivan, Budja Milan, Varl Jože, Treven Franc, Tersegav Vasilij, Stare Marjan, Magolič Miloš, Kobentar Bine, Žagar Edo. Naslov uredništva: Uredništvo »Železarja«, Tehniški muzej Železarne Jesenice, telef. 271. Dopise in fotografije pošljite na naslov uredništva do vsakega 10. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo. Tiskala tiskarna »Gorenjski tisk« v Kranju. Klišeje izdelala klišarna »Gorenjskega tiska« v Kranju.

Na ovitku: V žičarni. — Naslovna in zadnja stran ovitka sta delo akademskega slikarja J. Torkarja.

Lepa spominska svečanost je bila tudi na Obranci, kjer je bila pred 16 leti prva partizanska borba z okupatorji. Na sliki predsednik občinskega odbora ZBNOV Jesenice tov. Ciril Trilar razvija novi prapor. Foto: Urbane Tone

France Treven, predsednik SPK ObLO Jesenice:

1. avgust - **občinski praznik železarskih Jesenic**

Kot ostali kraji, mesta in vasi širom po naši domovini, tako tudi pri nas na Jesenicah praznujemo občinski praznik vsako leto na dan 1. avgusta. Ta dan je za naše Jesenice prav gotovo zgodovinskega pomena. Na Obranci, t. j. na vzhodnem delu Mežaklje so se naši partizanski borci prvič spoprijeli z Nemci.

V tem prvem boju so v veliki večini sodelovali jeseniški kovinarji, ki so pripadali Cankarjevi četi, med njimi pa je bil tudi legendarni borec in Narodni heroj tov. Jože Gregorčič-Gorenjc. Prvi spopad z Nemci pa je terjal tudi prve žrtve. Ferdo Koren in Viktor Arzenšek sta prvi imeni, ki so jih naši par-

tizani zapisali med padle v velikem štiriletnem boju za svobodo, hkrati pa je bil to tudi prvi krvni davek, ki ga je daroval jeseniški proletariat v borbi za osvoboditev izpod okupatorjevega jarma in za nov socialistični družbeni red.

Tega dne pred 16 leti so v velikem upanju in pričakovanju zagorela srca ljudi pod Mežakljo ter ob toku Save. Smrti zapisano ljudstvo je od tega dne dalje začelo trdno verovati v lepšo prihodnost, junakom v gozdovih pa je bila posvečena velika skrb in ljubezen. Prvi partizanski streli na Obranci so naznanili začetek oboroženega boja s fašisti, lučka v gozdovih pa je bleščala svetlejša in vabila vedno

več borcev v partizanske vrste vse dotlej, dokler ni po štirih letih težke, toda veličastne borbe z nadmočnim sovražnikom obsijala vso našo zemljo in jo ogrela s toplim žarom svobode.

Letos je bila na pobudo vodstva SZDL in predsednika ObLO Jesenice želja, da se naš občinski praznik proslavi kar najlepše. V ta namen je bilo organiziranih več športnih tekmovanj in srečanj v dneh od 28. julija do 3. avgusta 1957. Odprta je bila tudi prva filatelistična razstava na Jesenicah, ki je lepo uspela proti vsem pričakovanjem. Omeniti je tudi novo lepo urejeno 4 stezno kegljišče, ki je bilo slavnostno odprto na večer pred praznikom. Otvoritvene slavnosti se je udeležilo veliko gostov, predstavniki ObLO družbenih in političnih ter športnih organizacij kakor tudi zastopniki našega železarskega kolektiva. Po uradni otvoritvi pa so se pomerili kegljači osmih moštev.

Osrednja prireditev v okviru proslav, ki so bile namenjene počastitvi letošnjega občinskega praznika pa je bila zamišljena na Obranci, to je na mestu, kjer sta padla prva partizana-kovinarja. Žal je bilo v nedeljo 28. julija 1957 deževno vreme, zato je bila prireditev prestavljena na praznik sam —

1. avgust. Tega dne so v obratih železarne in ostalih podjetjih na Jesenicah normalno obratovali, zato ni bila udeležba tako množična. Toda kljub vsemu se je pri spomeniku na Obranci zbralo lepo število ljudi. Ob tej priliki so razvili tudi prapor Občinskega odbora organizacije ZB NOV.

Omenimo naj še otvoritev novih rezervarjev in vodovoda v Špornovem grabnu, katere so izročili na slavnosten način svojemu namenu.

Naš občinski praznik — 1. avgust sodi v čas, ko imamo takoimenovano mrtvo sezono, ko naše Svobode in ostala društva ter organizacije nimajo predvidenih večjih prireditev, vendar bi v prihodnje priporočali, da vodstva naših društev ter organizacij pravočasno pripravijo svoje programe, s katerimi nameravajo počastiti občinski praznik. Občinski praznik praznujemo predvsem zato, da prebivalci naše občine, ki so preživeli težke a slavne dni štiriletne narodnoosvobodilne vojne, obudijo spomine, mladi ljudje pa naj bi več razmišljali, koliko krvi je bilo prelite v borbi z našimi sovražniki-okupatorji. To poudarjam zato, ker so prav mladini namenjeni sadovi štiriletne borbe, kakor tudi sadovi naše borbe za gospodarsko osamosvojitve domovine.

Na pobudo ObLO Jesenice in DS Železarne so se pred kratkim zbrali preživeli prvoborci in aktivisti NOB na Gorenjskem.

Foto: Torkar

V zadnji številki Železarja smo obljubili našim bralcem, da bomo posredovali razprave delegatov iz Jeseniške železarne na nedavnem kongresu delavskih svetov Jugoslavije v Beogradu. Tako smo v prejšnji številki objavili razprave tov. Petra Žbontarja, predsednika DS v našem podjetju in tov. Ludvika Slamnika, sekretarja TKLMS v Železarni, danes pa objavljamo razpravi tov. ing. Alojza Prešerna in tov. Janka Verdника.

Prešeren ing. Lojze je na kongresu delavskih svetov govoril

O delovnih odnosih

Delovni odnosi, ki so urejeni z različnimi predpisi, za današnjo stopnjo delavskega samoupravljanja, ne odgovarjajo več v celoti. Mnoga podjetja si danes urejajo delovne odnose z različnimi internimi predpisi, ki pa so tudi različni v različnih podjetjih, kar povzroča določeno neskladnost. Če dodamo k temu še dejstvo, da so v različnih podjetjih za isto delo različne tarifne postavke in celo različni plačilni minimumi za nekvalificirano delovno silo, potem je jasno, da se ta neskladnost še poveča.

Z razvojem delavskega samoupravljanja se torej nujno postavlja zahteva po novih predpisih. Vloga upravljanja in vloga vodenja nista konkretno definirani s sedanjimi predpisi:

Direktor n. pr. kot član kolektiva mora zagovarjati težnje kolektiva, na drugi strani pa mora zagovarjati vodenje v smislu državnih uredb in zakonov, ker je pred zakonom odgovoren za pravilno vodenje podjetja. Vemo pa, da obstojajo uredbe, ki večkrat zelo podčrtavajo družbeno korist, pri tem pa pozabljajo na korist podjetja. So celo primeri, ko nudi podjetje družbi korist, samo pa ima s tem finančno škodo, ki jo občuti samo dotični kolektiv, oziroma komuna. Taki primeri nujno narekujejo večkrat neutemeljeno vmešavanje državnega aparata v poslovanje podjetja, kar ponovno potrjuje, da odnosi ne odgovarjajo današnji stopnji delavskega samoupravljanja. Vlogo vodenja in upravljanja je treba z novimi predpisi točno definirati.

Delavci, ki so proizvajalci in upravljalci preko CDS, zahtevajo take zdrave in logične predpise, ker se z njimi regulirajo delovni odnosi.

Posebno pripombo zaslužijo odnosi med delavci in strokovnim kadrom. Še vedno obstojajo mišljenja, da predstavlja vodilni kader (delovodje, inženirji) nek odvojen del ljudi, ki morajo prenašati naloge višjih forumov, ne da bi pri tem upoštevali zahteve delavcev. Takšna mišljenja so zelo kvarna, ker hromijo osnovno in edino pravo obliko proizvodnje, da je tako za delavca, kakor tudi za vodilnega človeka v podjetju ali obratu glavni cilj proizvodnost dela, finančni efekt obrata oziroma podjetja in varnost pri delu. V tem je podana že celota te oblike, t. j. dvig standarda delovnega človeka.

Obstojajo tudi primeri, da izkoriščajo nekateri strokovnjaki trenutno situacijo — pomanjkanje strokovnega kadra in zahtevajo nesorazmerne plače, s čemer zaostrejujejo delovne odnose. Vendar moramo priznati, da lahko današnji strokovni kader

ustvarja zdrave temelje za dvig storilnosti le, če je z delavci povezan v skupno delovno fronto.

Ravno v poglobljanju pravih odnosov med delavci in strokovnim kadrom igrajo zelo veliko vlogo obratni oziroma grupni delavski sveti. Grupni DS so namreč tiste vmesne oblike upravljanja med centralnim DS in kolektivi posameznih obratov oziroma grup, ki najlažje rešujejo tako proizvodne, kakor tudi osebne probleme odnosov in jih zaradi stalnega stika z delavci lahko že v začetku morebitnih nezdravih pojavov v delovnih odnosih rešijo ali zatrejo.

Grupni delavski sveti so one oblike v proizvodnji, kjer delavec najlažje in na najbolj odkrit, ter enostaven način posega v problematiko kvalitete in storilnosti dela, ter se more tudi prepričati, koliko se njegove pripombe upoštevajo. Sporazumni razgovori in odločbe med delavcem in strokovnjakom na takšnem grupnem delavskem svetu morajo roditi uspeh. Zato smatramo, da je grupni DS izredna važna osnovna oblika, ne samo za vzgojo delavca v sposobnega upravljalca, temveč tudi izredno važna za proizvodni uspeh obrata, oziroma grupe in končno tudi podjetja.

Smatramo, da bi bilo na osnovi navedenega potrebno reguliranje predpisov o delovnih odnosih, seveda v taki obliki, ki bo delavskemu svetu podjetja dovoljevala elastičnost izvrševanja, kar bo vsekakor pozitiven prispevek k današnji stopnji razvoja delavskega samoupravljanja.

Iz razprave tov. Janka Verdника na kongresu delavskih svetov

V statuarno pravni komisiji je med ostalimi govorniki govoril tudi tov. Janko Verdnik, član Upravnega odbora našega podjetja in delegat na I. Kongresu delavskih svetov Jugoslavije. Tov. Verdnik je v svoji razpravi med drugim dejal:

Znano je, da naša podjetja plačujejo 43 % soc. zavarovanja za svoje zaposlene delavce in uslužbenke. Vse bi bilo prav in v redu, če ne bi imeli še dodatnega plačila, ki pa se določa na podlagi stanja obratnih nezgod. Naše železarsko podjetje je po osvoboditvi prispevalo za nabavo potrebnih zaščitnih sredstev ter zavarovalnih naprav pri strojih več kakor 100 milijonov in to predvsem z namenom, da se v čim večji meri zmanjša število obratnih nezgod in obolenj.

Dejstvo je, da imamo v naši tovarni v zadnjem času manj obratnih nezgod, kakor v prejšnjih letih. Zato bi morali biti nagrajeni, ne pa kaznovani s tem, da plačujemo večjo dodatno stopnjo. Uredba dopušča tudi možnost, da se prispevna stopnja računa na osnovi višine oskrbnega dne v bolnišnici, ki pa je za naše železarsko podjetje zelo visoka. Krivde v tem primeru ne nosi podjetje, pač pa se predlaga znižanje cene oskrbnega dne v bolnišnici. Da je cena oskrbnega dne tako visoka, je do neke mere tudi razumljivo, kajti nezgode v železarnah so neprimer- no težje kakor v drugih industrijskih podjetjih in vsled tega naši delavci rabijo v takšnih primerih tudi več nege in pozornosti. Umestno in priporoč- ljivo je, da bi Zavod za socialno zavarovanje odmer- jalo prispevno stopnjo po industrijskih vejah, temu primerno, ne pa tako kakor se dogaja sedaj, da naše podjetje krije na ta način primanjkljaj v okrajnem in celo republiškem merilu. V ostalih podjetjih LRS verjetno za rešitev tega problema niso zainteresirani v takšni meri kakor pri nas, kajti v mnogih pod- jetjih imajo tudi večje število obratnih nezgod. Iz vsega tega je razvidno, da smo pri nas na Jesenicah prikrajšani, ker moramo na račun oskrbnega dne za naše delavce plačati dodatni prispevek, ki pa je samo v lanskem letu znašal 42 milijonov dinarjev.

V nadaljevanju svoje razprave je delegat našega kolektiva, tov. Janko Verdnik govoril še o odnosih podjetja z oblastnimi in ostalimi organi. Doslej so bili naši delavci vse premalo seznanjeni s problema- tiko dela Okrajnega zbora proizvajalcev v Kranju. Dejstvo pa je, da so člani teh zborov vse preveč zainteresirani za reševanje problemov in perečih vprašanj le v svojih podjetjih, pri tem pa kaj radi pozabljajo tudi na druga podjetja, v katerih prav tako ne manjka podobnih ali celo težjih problemov. Gotovi problemi, ki se obravnavajo na zasedanjih Okrajnega zbora proizvajalcev, se obravnavajo pre- cej pomanjkljivo in šele pred kratkim sta OOSZDL in OSS pripravila obsežno poročilo o celotnem druž- benem upravljanju tako, da so bili člani teh zborov seznanjeni z bodočimi nalogami, kakor tudi perspek- tivami za nadaljnje delo organov delavskega uprav- ljanja v naših podjetjih.

OBVESTILO

Uprava Zdravstvenega doma na Jesenicah izdaja v zvezi z zdravniško dežurno službo naslednja na- vodila:

1. Obiski na domu se morajo naročiti pri dežur- nem zdravniku najpozneje do 13. ure, tako da zdrav- nik lahko napravi razpored naročenih obiskov. Po tem času se lahko kliče samo v nujnih primerih.

2. Če dežurni zdravnik ugotovi, da obisk ni bil klican v nujnem primeru, mora obisk plačati stranka oziroma naročnik.

3. Dežurnega zdravnika ni umestno ustavljati med potjo v primerih, ki niso nujni. V vseh takšnih primerih nosi stroške obiska prav tako oseba, ki je naročila obisk dežurnega zdravnika na dom.

Uprava Zdravstvenega doma na Jesenicah

SKLEPI

III. rednega zasedanja DS

z dne 25. in 26. julija 1957

1. Delavski svet ŽJ se strinja, da se brezplačno prenese daljnovod 20 Kw na relaciji Žirovnica—Breg s potrebnimi pritiklinami v last osnovnih sredstev ObLO Jesenice.

2. DS Železarne Jesenice se strinja, da se izvrši adaptacija stavbe (graščine) in formira Stalna raz- stava v sklopu podjetja ŽJ. Predračun Stalne raz- stave je:

	din
Odkupnina za razstavne predmete	200.000.—
Konzervacija in vzdrževanje	200.000.—
Odkup dokument. in fotomateriala	400.000.—
Izdelava maket	200.000.—
Ureditev HTZ razstave	100.000.—
Ureditev komercialnega dela razstave	100.000.—
Načrti za adaptacijo stavbe	500.000.—
Ureditev okolice	50.000.—
Razni nepredvideni izdatki	150.000.—
Terensko delo in nagrade	150.000.—
Skupaj	2.050.000.—

3. Odločba disciplinskega sodišča ŽJ proti Grvala Binaku z dne 24. junija 1957, ki je bil kaznovan s pismenim ukorom, ostane v veljavi, povračilo škode pa se mu od 11.175 din zniža na 3000 din.

4. DS Železarne Jesenice smatra, da je problem odpadkov starega železa toliko problematičen, da za- hteva od uprave podjetja konkretne mere, da se to stanje poboljša in da prouči možnosti nabiranja od- padkov starega železa, ter je na osnovi tega sklepa Uprava podjetja dolžna obvestiti DS o pokrenjenih merah.

5. DS se strinja, da se Občinskemu odboru SZDL dodeli 1.000.000 din z namenom, da v bodoče UO ne bo reševal nobenih prošenj društev in organizacij več, v kolikor pa bi prišle, da jih odstopi Občinskemu odboru SZDL Jesenice.

6. Poročilo glavnega direktorja o 22. rednem za- sedanju UO Udruženja jugoslovanskih železarn v Ljubljani od 30. junija do 1. julija 1957 se sprejme.

7. Zaradi znižanja dobička, ki nastaja vsled na- bave tujega surovega železa in jekla, katero je dražje od naših izdelkov, je DS sklenil, da se sestavi resolucija, ki bo prikazala Izvršnemu svetu, da ni kolektiv ŽJ dolžan nositi razlike v ceni med lastno proizvodnjo jekla in nabavljenim jeklom, pač pa nam morajo organi oblasti dati regres za razliko v ceni ali pa dovoliti povečanje prodajnih cen.

8. Predlogi popravljenih pravilnikov in navodil za izvajanje plačilnega sistema ŽJ se potrdijo z dopol- nitvami, ki jih je predlagala tarifna komisija, in to:

a) izvede se ocenitev na osnovi rezultata pro- duktivnosti II. četrtertletja. Ocenitev mora biti izvedena v 14 dneh, in sicer se vzame za ocenitev osnova rezultata četrtertletja, to je 50,2 kg/h, kar znaša po- vprečno stopnjo 2,95;

Novi predelovalni obrati:
Skladišče žice
v žičarni

Foto:
Mikelj
Matevž

b) čl. 19 Tarifnega pravilnika naj se spremeni v celoti in novo besedilo glasi:

Ocenitev delavcev in uslužbencev se izvrši obvezno kvartalno tako, da vsak pristojni starešina v smislu čl. 18 oceni vse podrejene delavce;

c) glede čl. 18 Tarifnega pravilnika naj se ocenjevanje izobesi na oglasno desko v obratu in naj se doda še potreben čas za vskladitev pritožbe, in sicer še 6 dni tako, da bi se ocenjevanje uredilo v 14 dneh.

9. Do sedaj izplačane premije se potrdijo za dokončne (kolikor je bil upoštevan ekonomski faktor).

10. Za delovna mesta, uvedena po 1. jan. t. l., ki še niso prejemale ne norme ali premije, naj se premija izplača po starem premijskem pravilniku, enako kot vsem ostalim premijskim upravičencem.

11. Potrdi se predlog osnutka pravilnika o premijah s tem, da se discipline za individualno premiranje pri vzdrževalnih obratih z ozirom na to, da tudi na teh premijah participirajo uslužbenci in se pri isti disciplini ekonomike svoje grupe v obeh premijah, proučijo.

12. Glede pravilnika o dodatku za otežkočeno delo se sklene, da se senzam upravičencev do dodatka za otežkočena dela na rednih delovnih mestih za obrat plavž, jeklo- in sivo-livarno prečisti, oziroma da se vskladi ali razširi na upravičence v obratih, ki delajo pod istimi otežkočenimi pogoji, n. pr. jeklarna, valjarna, šamotarna, sicer pa pravilnik za otežkočena dela Delavski svet sprejme.

13. Plačilo po novih pravilnikih začne veljati od 1. julija 1957.

14. DS je sprejel sklep, da se v roku 10 dni pošljejo vsi eventualni popravki oziroma kakršnikoli dodatni predlogi v zvezi z individualnimi premijami na referat za tarife.

15. DS Železarne Jesenice sklene, da se dobiček uslužbencem in delavcem MIŠ-a ne deli več.

16. DS sklene, da se sprejme proizvodni plan v sklopu družbenega plana ŽJ s pripombo, da se plan jeklovleka zniža za 400 t po predlogu komisije za plan pri DS.

16. Sprejme se predloženi finančni plan po predlogu.

17. Odobri se prodaja osnovnih sredstev iz skladišča Bl. Dobrava v skupni vrednosti 11,815.675 din (po priloženem seznamu).

18. DS sklene, da se iz amortizacijskega sklada za zamenjavo Počitniškega doma kovinarjev v Crikvenici nabavi inventar (odeje, preproge, zavese, senčnike) za skupno vsoto 500.000 din.

19. DS sklene, da se iz amortizacijskega sklada za vzdrževanje tega doma za popravilo hladilnika, opreme in radio aparata odobri 150.000 din.

20. Z ozirom na pritožbe kolektiva v zvezi z asortimanom je treba podati problematiko stanja kantin.

21. DS ugotavlja, da vlada v podjetju nered in nečistoča in da se mora podvzeti vse mere, da se to stanje v teku 1 meseca izboljša.

DOPIŠUJTE V ŽELEZARJA

Vsa naša skrb velja delavskemu človeku!

V četrtek, 18. julija 1957, je bila v veliki dvorani delavskega doma na Jesenicah polletna konferenca naše sindikalne podružnice. Konference so se poleg delegatov iz vseh obratov Železarne ter predstavnikov organov delavskega upravljanja in podjetja udeležili še naslednji gostje: predstavniki sindikalnih podružnic naslednjih delovnih kolektivov: Železarna Sisak, Rudnika živega srebra Idrija in Cikarna Celje. Tajnik RO Sindikata rudarjev in metalurgov tov. Bratina, član predsedstva republiškega sveta sindikatov Slovenije tov. Stegenšek, sekretar občinskega Komiteja ZKS Jesenice tov. Ivo Ščavničar, podpredsednik občinskega sindikalnega sveta Jesenice tov. Alojz Soklič, tajnik DIT Železarne Jesenice tov. ing. France Vilman in drugi.

Delegati iz obratov železarne so že nekaj dni pred konferenco prejeli zelo obsežno poročilo o delu sindikalne organizacije v železarni, tako da so lahko sodelovali v razpravi tudi dobro pripravljeni.

Dodatno k temu poročilu je predsednik TO naše podružnice tov. Pintar v uvodnem delu konference govoril še o zunanjepolitični situaciji in s tem v zvezi poudaril pomembno vlogo naše države v svetu.

Ko je tov. predsednik v svojem uvodnem poročilu obravnaval nekatere gospodarske in politične probleme, ki so v ospredju zlasti v zadnjem času, je govoril tudi o delu prvega kongresa delavskih svetov Jugoslavije, ki je zasedal v zadnjih dneh meseca junija v Beogradu. Tov. predsednik poudarja, da je prvi kongres organov delavskega upravljanja v naši državi zbral rezultate večletnega dela na tem področju ter ugotovil dosežene uspehe, kakor tudi bogate izkušnje, s katerimi razpolagajo delavski sveti v naših podjetjih pri svojem vsakdanjem delu. Mimo tega pa je kongres opozoril tudi na obstoječe pomanjkljivosti, ki več ali manj zavirajo nadaljnji razvoj naše družbe.

Kakor je bilo rečeno v uvodni besedi tov. predsednika, z nagrajevalnim sistemom v našem podjetju ne moremo biti zadovoljni. Precej delovnih ur smo že izgubili, nič koliko pa je bilo tudi sestankov, sej in posvetovanj, ko smo pripravljali sedanji tarifni pravilnik in prav zato ne smemo več odlašati z dokončno ureditvijo tarifne politike v naši železarni. Vedeti je namreč treba, da nagrajevalni sistem v precejšnji meri vpliva na našo proizvodnjo in proizvodne odnose in prav zaradi tega ne bi kazalo zanemarjati reševanje tega vprašanja. To velja tudi za naš premijski sistem. Premijski pravilnik je sicer pripravljen, vendar s precejšnjo zamudo, kar pa ne bo pozitivno vplivalo na upravičence do prejemanja premij. V razmeroma kratkem času smo lahko ugotovili, da je bilo stališče vodstva naše Sindikalne

podružnice pravilno, ko se je poudarjala zahteva, da se številčno pomnoži člane referata za tarife in premije. Da je temu tako, dokazuje dejstvo, da reševanje teh problemov napreduje vse prepočasi.

Tov. Pintar je v svojem poročilu govoril tudi o odnosih sindikalne organizacije do delavske mladine. Odnosi so dostikrat pomanjkljivi, kajti sindikalne organizacije pa tudi drugi organi menijo, da naj mladinska organizacija v podjetju rešuje svoje probleme sama, mi pa bomo o njihovem delu izrekli dokončno besedo in oceno in jih morda celo kritizirali, češ da niso delavni, da so nedisciplinirani itd. Znano je, da se naša mladina ne uči od starejših ljudi samo strokovnosti, pač pa kaj rada posnema tudi druge navade, zato bi morala biti prav sindikalna organizacija vzgled mladim delavcem, dajati pa bi jim morala tudi več pomoči in prepotrebno vzgojo.

Lahko trdimo, da je bila letošnja polletna konferenca naše sindikalne podružnice nadvse uspešna tudi v primerjavi s podobnimi konferencami iz prejšnjih let. Celotna razprava je potekala v znamenju skrbi za delovnega človeka. Blizu 40 govornikov se je zvrstilo v pičlih šestih urah, v svojih razpravah pa so obravnavali važna vprašanja, ki neposredno zadevajo življenje našega delavca. Menda ni bilo govornika, ki v svoji razpravi ne bi govoril o nagrajevalnem sistemu, o premijah, o normah in življenjskih pogojih naših železarjev. Številni govorniki so se zanimali za družbeni plan, ki ga delavski svet naše Železarne še ni sprejel. Precej pikrih besed pa je bilo izrečenih tudi na račun naših kantin, avtobusnih prevozov, ki so v primerjavi z drugimi kraji pri nas na Jesenicah razmeroma dragi.

V razpravi je sodeloval tudi zastopnik naših upokojenih sodelavcev. Želel je, da bi sindikalna organizacija nudila več pomoči našim upokojencem, ki jim je potrebna prav sedaj, ko se pripravlja nov pokojninski zakon. Naši upokojenci so življenjsko zainteresirani, da bo novi zakon o pokojninah ustrezal njihovim življenjskim potrebam. Tov. Toman, ki je zastopal DU Jesenice, je govoril tudi o sodiščih socialnega zavarovanja, ki naj bi vsled hitrejšega reševanja pokojninskih zadev ostala tudi v bodoče, tako kakor so bila vse do leta 1950.

O pomanjkanju delovne sile je precej obširno govoril šef personalnega oddelka, tov. Viktor Brun. Težave so v tem, da so naši samski domovi polno zasedeni, tako da ne moremo nastaniti vseh mladih prosilcev, ki dnevno prosijo za zaposlitev v naši tovarni. Pomanjkanje delovne sile je v našem podjetju prav gotovo resen problem, ki utegne negativno vplivati tudi na izpolnjevanje proizvodnih nalog.

Samo v prvem polletju letošnjega leta je zapustilo našo Železarno več kakor 700 ljudi, na novo smo jih sprejeli okoli 500, torej 200 premalo, kar pomeni, da stanje ni rožnato.

V zvezi s sprejemanjem novih delavcev na delo nastane dostikrat tudi vprašanje medsebojnih odnosov. Mladega delavca, ki želi spoznati našo Železarno in prijeti za delo na tem ali onem delovnem mestu, običajno poučimo o vsem potrebnem, seznamimo pa ga tudi z navodili in predpisi ter več desetletnim razvojem železarstva na Jesenicah. Toda kaj pomaga vse to, ko pa dostikrat vsa naša prizadevanja postanejo ničeva spričo tega, ko delovodja z godrnjanjem in nejevoljo sprejme novega delavca na delo, namesto, da bi ga natančneje seznanil z vsem, kar je potrebno vedeti na določenem delovnem mestu.

Tov. Brun je govoril tudi o naših starejših so-delavcih, ki so več ali manj časa v bolniškem stanju. Večkrat se zgodi, da v Kranju na zavodu za socialno zavarovanje predlagajo črtanje iz del. staleža, češ da bodo itak upokojeni, delavci pa ob upokojitvi čakajo na prvi obrok odmerjene pokojnine dva ali celo tri mesece, seveda brez denarnih sredstev za preživljanje.

Kakor smo že omenili, je bilo število govornikov na letošnji polletni konferenci precejšnje, zato smo se omejili v poročilu le na izvlečke iz nekaterih razprav.

Predsednik delavskega sveta v naši železarni tov. Peter Žbontar je govoril o enotnosti dela sindikalne organizacije in organov delavskega upravljanja v podjetju. Tov. Žbontar je objasn timerazloge, zakaj delavski svet v naši železarni ni sprejel družbenega plana — namreč zato, ker v začetku leta nismo vedeli, koliko bomo pri svojem delu v letošnjem letu zaslužili. V zvezi s tarifno problematiko v naši

tovarni pa je tov. Žbontar poudaril, da je bilo opravljenega precej dela v zvezi s prehodom na tarifne postavke v razponih in v zvezi z ocenjevanjem delovnih mest. Imeli smo namen dati našim delavcem kar največ, toda prekoračili smo nivo za sedemdeset milijonov. Merodajne organe prosimo v tej zadevi za pojasnilo že dva meseca, toda brezuspešno. Če bi izvedli predvidevano drugo ocenitev, bi s tem obremenili fond dobička.

Glede osnovnih sredstev je bilo precej govora v razpravi na konferenci. Tov. Žbontar zatrjuje, da je naše podjetje glede tega krivično ocenjeno, rezultat vsega tega pa je, da nam primanjkuje denarja za obnovo osnovnih sredstev.

Član predsedstva TO tov. Leben je govoril o problemih, ki so za našega delavca življenjske važnosti. Stanovanjsko vprašanje na Jesenicah je dokaj težko in čudno, zakaj tako malo gradimo, ko imamo vendar zato določena sredstva? So ljudje, ki živijo v težkem stanovanjskem položaju, živci jim popustijo in vzamejo slovo od Jesenic.

Rožnato stanje ni na Jesenicah tudi glede samskih stanovanj, zadnji čas je, da damo tudi našim samcem kulturna stanovanja, ki bodo nekoliko drugačna od sedanjih na Straži. Prav tako je zadnji čas, da se odločimo za razdeljevanje brezplačne malice ljudem, ki delajo v naših obratih in to pri težkih delovnih pogojih.

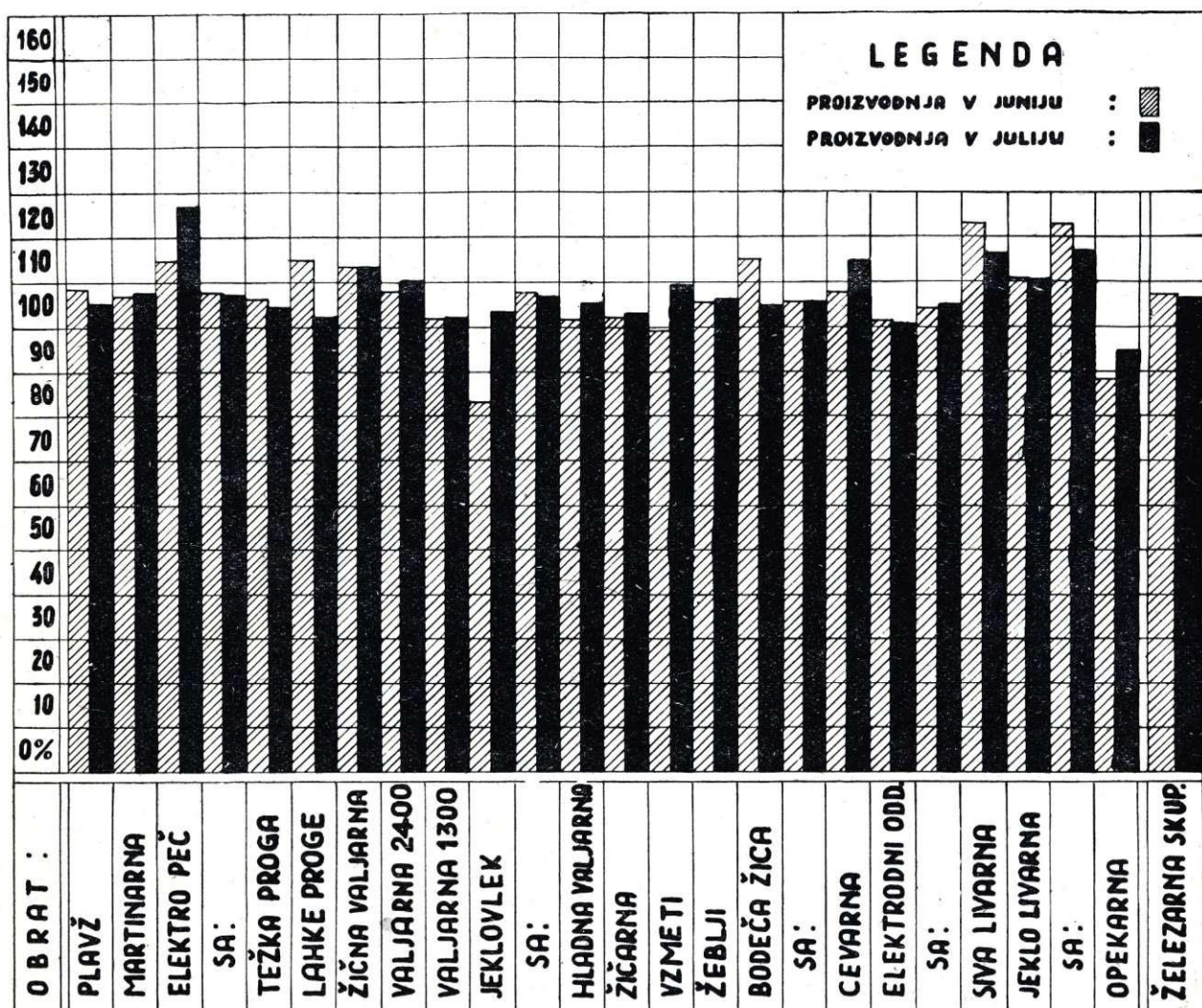
Tov. Zvone Labura pravi, da smo od lani precej napredovali, vendar bomo rezultate opravljenega dela v večji meri občutili koncem letošnjega leta. Res je, da v prvih mesecih nismo imeli urejenih inštrumentov in da se je vsled tega družbeni plan nekoliko zakasnil. Vodilni ljudje v tovarni pa morajo po njegovem mnenju skrbeti za izboljšanje življenjskih pogojev članov kolektiva, seveda v okviru realnih možnosti, kar potrjuje tudi predsednik delav-

Razgovor članov delegacije Sovjetskih metalurgov z predstavniki naše železarne, ko so se mudili v naši tovarni

Foto: Torkar

Rezultati naše proizvodnje

skega sveta tov. Peter Žbontar. Osnovni in najvažnejši problem pa so stanovanja in plače.

Na koncu razprave je odgovoril še tajnik RO tov. Bratina. V svoji razpravi je bil mišljenja, da bi bilo prav, če bi dali več samostojnosti našim podjetjem, tako da bodo le-ta lahko dala večji stimulans. Navaža primer iz naših rudnikov, ko so rudarje nagradili za vsako nakopano tono premoga. Tako so v nemali meri rešili trenutno pomanjkanje premoga. V nadaljevanju svoje razprave je tov. Bratina omenil še našo investicijsko politiko in zunanjo trgovino, za katero pravi, da ni centralno vodena, hkrati pa bi morala naša skupnost voditi tudi koordinacijo pravilne politike naše zunanje trgovine.

Tajnik RO je v svoji razpravi govoril tudi o zaščiti delavcev na delovnih mestih. Na Jesenicah se je stanje v tem pogledu v prvem polletju sicer

nekoliko izboljšalo in nismo imeli smrtnih nesreč, toda v drugih podjetjih je obratnih nezgod še vedno veliko. Doslej je bilo vloženih v ta namen že veliko denarnih sredstev, vendar zato nimamo ekvivalentnih rezultatov. Naloga sindikalne organizacije je, da vpliva na vodstva podjetij, da naj v tolikšni meri kot za proizvodnjo, skrbe tudi za varnost delavca na njegovem delovnem mestu.

Po končani razpravi je predsednik tovarniškega odbora tov. Pintar odgovoril na nekatera vprašanja govornikov, ki so sodelovali v omenjeni razpravi, nato pa je konferenca pooblastila vodstvo naše sindikalne podružnice, da pripravi ustrezajoče zaključke, ki naj bodo hkrati tudi napotilo sindikalnim odborom v obratih Železarne Jesenice za njihovo nadaljnje delo. Zaključke objavljamo v celoti tudi v našem listu.

Zaključki

polletne konference sindikalne podružnice

A.

Pri izvrševanju obsežnih nalog, katere morajo reševati sindikati v pogojih socialistične izgradnje, naletimo na niz nerešenih vprašanj, ki pa terjajo nujne rešitve. Osnovne splošne naloge sindikatov so:

Sindikati naj nudi čimveč neposredne praktične pomoči delavcem v njihovem prizadevanju, da se skozi praktično delo usposablja za učinkovitejši vpliv na družbena politična in gospodarska dogajanja. Pri tem je dolžnost sindikalne organizacije upoštevati splošne oblike uveljavljanja svojih pravic in zahtev, katere so lastne vloge sindikata v socialistični družbi kot so:

1. Zakonodajna iniciativa.

Preko svojih višjih sindikalnih organov imajo organizacije pravico in možnost predlagati spremembe in dopolnitve obstoječih predpisov in uredb. Direktno pa to lahko uveljavljajo v internem obsegu podjetja.

2. Konzulativni organi.

Sindikati so konzulativni organi upravnih in družbenih organov in predlagajo tem organom svoje pobude in stališča.

3. Pooblašeni predstavniki v družbenih organih, komisijah itd. kot zastopniki organizacije imajo možnost, pravico in dolžnost zastopati in uveljavljati stališča sindikalne organizacije.

4. Neposredna aktivizacija delavstva: z najrazličnejšimi oblikami (seje, sestanki, zborovanja) ima sindikalni forum možnost, da seznani delavce s stališči organizacije in tako vplivajo na splošno orientacijo delavstva, ter jih aktivizira v boju za uveljavljanje teh stališč.

5. Zastopniki organizacije neposredno sodelujejo v komisijah za tarifne pravilnike. Vodstvo podjetja pa mora dobiti pristanek sindikalne organizacije v primerih odpuščenja delavcev.

6. Sindikalna organizacija organizira izobraževanje, zabave, izlete, oddihe, razvedrilo, športne prireditve itd., ter v te namene postavlja občasne specializirane organe, ki so vezani na sindikat.

7. Sindikalna organizacija se mora zanimati za vsa socialna vprašanja članstva.

B.

Konkretna praksa pri izvrševanju predstojećih osnovnih nalog zahteva od sleherne sindikalne organizacije, da jih prilagodi svojemu okolišu in da tam z živim in konkretnim delom rešuje probleme svojega podjetja. Tako tudi naša sindikalna organizacija.

Da bi bilo delo sindikalne organizacije Železarne Jesenice uspešnejše, je bila sklicana polletna konferenca sindikalne organizacije našega podjetja. Njen namen ni bil samo pregledati, pohvaliti ali kritizirati dosedanje delo, temveč je bil njen osnovni cilj nakazati smernice za bodoče delo. Poleg že na letni konferenci novembra 1956 sprejetih sklepov,

kateri so še v izvajanju, polletna konferenca v podporo teh sklepov postavlja pred vsa sindikalna vodstva v našem podjetju, pred vse članstvo naslednje naloge:

1. S področja splošnih gospodarskih nalog tesneje sodelovati z vsemi organi, ter pri tem imeti v vidu vse splošne napore za stabilizacijo našega gospodarstva. V to borbo vključiti in pomagati vsem organom, katerih skrb je le to tako zunaj kot znotraj podjetja:

a) upoštevati in zahtevati večjo štednjo materialnih dobrin v svrhu čim koristnejše uporabe;

b) stalno prilagajati naše potrebe možnostim in potrebam družbe in skupnosti;

c) uveljavljati načela enakopravnosti podjetij in gojiti v gospodarstvu pravilno socialno poslovno moralo;

d) sodelovati pri vseh naporih skupnosti za hitrejši dvig življenjske ravni našega delovnega človeka in za izpopolnjevanje demokratičnih socialističnih form upravljanja gospodarske izgradnje njegove osebnosti;

e) v lokalni skupnosti je potrebno aktivno vključiti čimveč članov kolektiva, ter imeti stalni stik med njimi ter organizacijami v podjetju preko občasnih medsebojnih posvetovanj. Sindikalna organizacija je dolžna, da takšna posvetovanja sklicuje;

f) čuvati zakonitost in takoj reagirati na nastale nepravilnosti v tem pogledu. Večje delovanje pri oblikovanju zakonitosti s predlogi, mišljenji in zahtevami.

2. S področja gospodarske in politične situacije v podjetju samem:

a) dati podporo delavskemu upravljanju v podjetju pri njegovem prizadevanju za izpopolnitev organizacije v podjetju;

b) nagrajevalni sistem v podjetju izpopolniti, da bo imel učinkovitejši vpliv na rast produktivnosti dela. Že takoj začeti s pripravami za sestavo novih pravilnikov za tarife, premije in ostalih dodatkov. Pri tem je nujno, da sindikalna organizacija skupno z organizacijo upravljanja organizira v jesenskih mesecih sestanke po kolektivih, na katerih naj bi se temeljito seznanili s tem;

c) organizacija dela v podjetju ni na višini, zato je pokreniti vse potrebno, da se v podjetju napravi vzoren red;

d) produktivnost dela ni samo stvar diskusije na sestankih, temveč je to osnovna skrb slehernega isto kot operativno proizvodno delo in vodenje.

3. S področja socialne politike in skrbi za delovnega človeka:

a) še nadalje je potrebno, da HTZ vpliva na odgovorne faktorje za zmanjšanje raznih nezgod;

b) še nadalje moramo skrbeti za izboljšanje ekonomskih pogojev in s tem v zvezi življenjskega standarda delovnih ljudi;

c) skrb za delovnega človeka v tovarni je v prvi vrsti zaradi kantin in toplega obroka;

d) skrb glede sanitarij po obratih je nujna;

e) varnost ljudi do vhoda njihovega obrata (tiri, vozovi itd.);

f) nujno je ponovno pregledati delovna mesta — kdo je upravičen prejemati mleko;

g) vprašanje je nujno zaradi 4. izmene, ker v konstituiranih obratih ljudje ne bodo še nadalje mogli vzdržati brez nedeljskega odmora;

h) glede delovnih in vojnih invalidov je nujno pomagati več pažnje;

i) naloga je, da se urgira pri merodajnih forumih zaradi rabsodišča, t. j. da dobimo nazaj sodišče socialnega zavarovanja kot smo ga že imeli, ter da se v ta organ imenuje tudi člana TO;

j) da sindikat posreduje čim večjo graditev stanovanj;

k) sindikat mora vztrajati, da se osamosvoji socialno zavarovanje za Jesenice, tako da se o pokojninah rešuje na Jesenicah;

l) stremeti za tem, da se delovni staž za težke obrate zmanjša za gotovo dobo, kar je bilo že večkrat predlagano;

m) čim prej naj se vpelje delovno mesto socialnega človeka.

4. S področja organizacije sindikata:

Nadaljnje delo zahteva, da neprestano **krepiamo naše članstvo** ter da sindikalne odbore po obratih organizacijsko, akcijsko, politično in idejno usposabljammo za izpopolnjevanje družbeno političnih nalog.

Še v nadalje naj ostane za nas kot osnovno vodilo: »da je in bo uspešnejše delo naše sindikalne organizacije v reševanju tekočih nalog tesno povezano z izboljšanjem metode dela in z iskanjem takih organizacijskih oblik, ki bodo v skladu z našo vlogo v pogojih gospodarskega in družbenega razvoja v podjetju.«

Osnovne oblike dela v sindikalnih odborih naj bi bile v bodoče:

1. Sindikalni sestanki s članstvom v obratu.

2. Predhodna diskusija s člani v posameznih važnih vprašanjih, o katerih je postaviti določen sklep.

3. Redno obveščanje članstva o svojem delu, zaradi povečanja odgovornosti članov-odbornikov pred članstvom.

4. Reševanje posameznih problemov svojega članstva iz področja: socialne zaščite, dopustov, delovnega prava, kulturne in športne dejavnosti.

5. Nenehno sodelovanje z organi upravljanja in razvijanje družbene kontrole med lastnim samoupravnim organizmom.

6. V svojem delu je uvesti red in stalnost, bilo v pogledu održavanja sej in sestankov, vodenju zapisnikov, bilo o pravilnem in pravočasnem poročanju.

7. Od slehernega izvoljenega sindikalnega funkcionarja je zahtevati aktivno delo v mejah odgovornosti in možnosti.

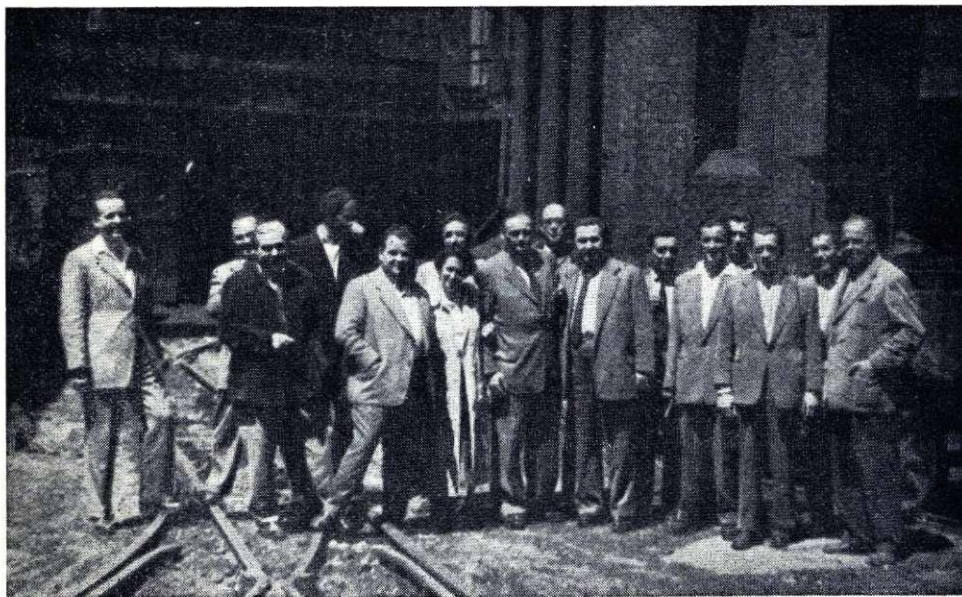
8. Vsako pomembnejše družbeno vprašanje, ki zanima, oziroma ki bi moralo zanimati delavce zaradi njihovega družbenega položaja, mora zanimati tudi sindikalno organizacijo in postati predmet obravnave v njej.

9. Za vsak problem, o katerem namerava vodstvo organizacije razpravljati in na temelju razprave zavzeti oziroma zavzemati svoja stališča ter zasnovati akcijo, je treba zbrati dokumentacijo.

10. Zavzeti je treba jasno stališče do problema, nakazati možnosti rešitve in predvideti probleme, ki se bodo pojavili v teku urejanja zadeve.

11. Po določenem času je treba analizirati akcijo in ugotoviti njene rezultate.

12. Sindikalni odbori naj obvezno vabijo na svoje seje ali sestanke predstavnike TO, ki so zadolženi za posamezne sindikalne odbore.

Madžarski gostje
na obisku
v naši tovarni

Foto: Torkar

Razvoj, delo in perspektiva obrata Jeklovlek

Dinamika proizvodnje in storilnosti naj bo v ravnotežju med kvantiteto in kvaliteto dela

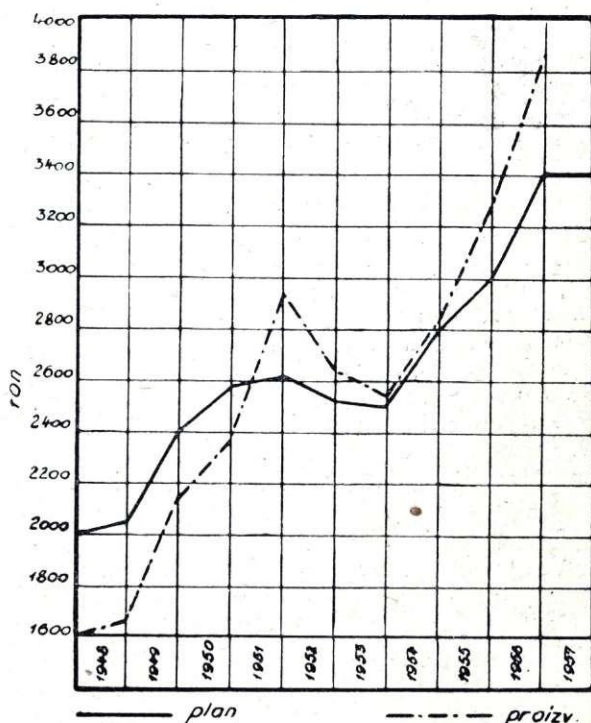
V okoliščinah vojnega časa in razmer je zaznamovano rojstvo obrata Jeklovlek. Proizvodnja je znašala komaj 6 vagonov mesečno. Šele po osvoboditvi je proizvodnja vlečenih, luščenih, brušenih in oplemenjenih jekel naraščala iz leta v leto in dosegla leta 1956 okoli 32 vagonov mesečno.

Danes sodi Jeklovlek med edini obrat te vrste v državi. Nekaj let po svobodi je bil oddelek obrata cevarne, leta 1947-48 pa je postal samostojen obrat. Od tega časa izhaja tudi evidenca o planu in proizvodnji, ki jo kaže diagram. Razvoj obrata ni bil načrten, marveč je bi prepuščen samoiniciativi in prizadevnosti obratovodstva. Skromna dediščina strojnega parka izza okupacije ni zadostovala potrebam proizvodnje, zategadelj se je ta postopoma dopolnjeval, po večini iz reparacijskega skladišča na Bl. Dobravi. Postrojenje, ki ga ima obrat danes, je bilo v celoti vgrajeno leta 1950/1951. Iz diagrama je moč ugotoviti, da je bilo šele tedaj ustvarjeno ravnotežje med planom in proizvodnjo, med tem ko je plan naraščal spričo vse večjih gospodarskih potreb.

Posebne pozornosti obrat doslej ni užival, zlasti če se ozremo v preteklost. Vzrok zato najdemo deloma v nepravilnih stališčih in gledanju na perspektivo obrata. Spričo kvalitetnega značaja in strateških pozicij more zavzeti važno mesto v nadaljnjem razvoju naše železarnice. Iz ekonomskega stališča je ta razvoj nujen, zlasti spričo dejstva, da smo odvisni od uvoza osnovnih surovin, predvsem rude, premoga in koks. Da je nadaljnji razvoj obrata za podjetje rentabilen, kaže tudi vrednost ustvarjene proizvodnje, ki znaša letno okoli 1200 milijonov dinarjev. Po količini ustvarjene proizvodnje obrat ne zavzema vidnega mesta v podjetju, pač pa po vrednosti dosežene proizvodnje sodi med prve.

Že nekaj let se pri nas razpravlja o prihodnosti železarnice, zlasti v kvalitetnem smislu. Toda ta misel še ni zmagala nad težnjo po večji kvantiteti. Ta resno ogroža kvaliteto rast, ki spričo naraščajoče proizvodnje ustvarja nekatere anomalije med pogoji dela in kapacitetami, zakar se pojavljajo na nekaterih mestih v proizvodnem času ozka grla in pomanjkanje vložka. Iz teh ugotovitev bi mogli zaključiti, da dosedanji razvoj in razširitev nekaterih kapacitet ni bil najbolj načrten in tehnično preudarjen, ker smo prezrli nekatere ključne obrate, kot so E-peč, profilne valjarne in med drugimi tudi jeklovlek. Posledice teh anomalij so tudi bistvene v odnosu na kvaliteto proizvodnje, ki zadeva vprašanje izmečka, kot eno najbolj problematičnih vprašanj v naši železarni. O tem več na drugem mestu.

Gibanje plana in proizvodnje 1948-1957

Plan in proizvodnja

V povojnem obdobju je obrat dosegel znaten porast proizvodnje. Iz diagrama je razbrati tri značilna obdobja, in sicer:

1. nesorazmerje med planom in proizvodnjo, ki je trajalo do leta 1950/51, zaradi pomanjkanja strojnega parka;
2. ustvarjeno ravnotežje in rahel dvig proizvodnje nad planom vse do leta 1955;
3. razširitev kapacitet z obratovanjem brusilnice in porast proizvodnje na bazi brušenega jekla v letu 1955/56.

V obdobju od leta 1948 do leta 1956 se je proizvodnja dvignila od 1600 ton na 3800 ton ali za 2200 ton. V tem času je naraščala tudi predelava skoraj vseh vrst kvalitetnega jekla, različnih profilov in dimenzij. Vsaka od teh je bila za obrat nova izkušnja, kajti vseskozi je proizvodnja jekel potekala v znamenju lastne iniciative in prizadevnosti, brez tujih izkušenj. Proizvodnja je zahtevala rešitev še vrsto drugih vprašanj, zlasti izdelovanje votlic, katere ves čas izdeluje obrat sam. Izdelovanje votlic pomeni za obrat in podjetje znaten prihranek deviznih sredstev, toda žal, da je rešitev tega problema

komaj opazna, čeravno znatno zniža tudi proizvodne stroške. Izdelava votlic sodi med posebno tehniko, ki zahteva določene izkušnje in znanje z ozirom na različne kvalitete, profile in dimenzije.

Proizvodnja je izredno pestra in poteka skozi različne faze in procese. Zaradi tega zahteva izredno organizacijo dela, od potreb in pravočasnih dobav ustreznega polizdelka, v določenih tolerancah z ozirom na različne in ponavljajoče faze predelave do končne kontrole, adjustiranja in odpreme. Proizvodnja poteka odvisno od fizične in strokovne sposobnosti delavca. Obrat nima mehaniziranih dvigalnih in prenosnih naprav, mehanizacije praktično ni, razen zastarelega in iztrošenega strojnega parka. Prostori so pretesni, tako da se organizacija dela razvija v težkih okoliščinah in pogojih dela. Konstrukcija obrata je lesena, zaradi tega nima nosilne sposobnosti. Nevarnost požara in nezgod je vprašanje sreče in previdnosti.

S skromno modernizacijo bi obratu omogočili znaten napredek, ki je v skladu s potrebami časa in perspektive železarne. Samo z dvigalnimi in prenosnimi napravami bi zmanjšali število zaposlenih, ne da bi se zmanjšala proizvodnja. V teh okoliščinah pa znaša učinkovita tona 10 ton preloženega materiala skozi različne procese dela. V tem je razumeti le del dejanskega stanja in razmer, v katerih dan za dnem teče proizvodnja, ki je odvisna od rok in fizičnega naprezanja ljudi zato, da bo proizvodnja večja, da bo norma in zaslužek boljši. Nihče pa ne opazi, da proizvodnja sicer teče svojo pot, vendar ne brez posledic in ran, ki jih plan ne upošteva, ne more razumeti. V težnji za večjo kvantiteto pozabljamo na realne možnosti, ki škodujejo kvaliteti, zdravju in prihodnosti.

Storilnost dela

Pojem storilnosti je izrednega ekonomskega pomena. Meriti proizvodnjo tudi s stališča storilnosti, pomeni zasledovati proizvodnjo z ozirom na izkoriščanje delovnega časa, kapacitet, surovin in strokovne sposobnosti. Vprašanje storilnosti sodi v razmerah današnjega časa med osnovne pogoje za izboljšanje življenjskih razmer.

Iz diagrama, ki kaže storilnost v dejanski teži v kg/h/m v obdobju od leta 1948 do 1956 je razvidno, da je ta naraščala iz leta v leto. Od 8,5 kg/h/m se je dvignila na 17,2 kg/h/m. Izračun storilnosti na dejansko težo proizvodnje ni v našem primeru najbolj realen pokazatelj. Spričo različnega asortimana, dimenzij in kvalitete je ta nihala, vendar za to obdobje predstavlja v povprečju le dragocen pokazatelj, ki priča o napredku in uspehu obrata.

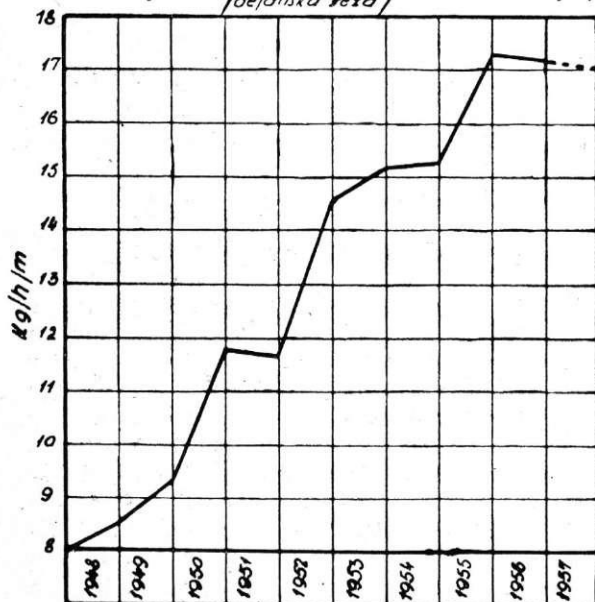
Ko smo leta 1955 prešli na izračun proizvodnje na enotno vrsto in postavili ekvivalente, smo uspeli proizvodnjo meriti še z drugimi faktorji, ki vplivajo na storilnost dela. Od zelo vplivnih faktorjev so bto ure vložene v proizvodnjo. Če primerjamo porabljene bto ure s storilnosti v kg/h/m leta 1956 in 1957 ugotovimo naslednje:

1. V letu 1956 beležimo porast bto ur v povprečju na 21.000 ur, kar znatno znižuje storilnost v primerjavi za leto 1957.

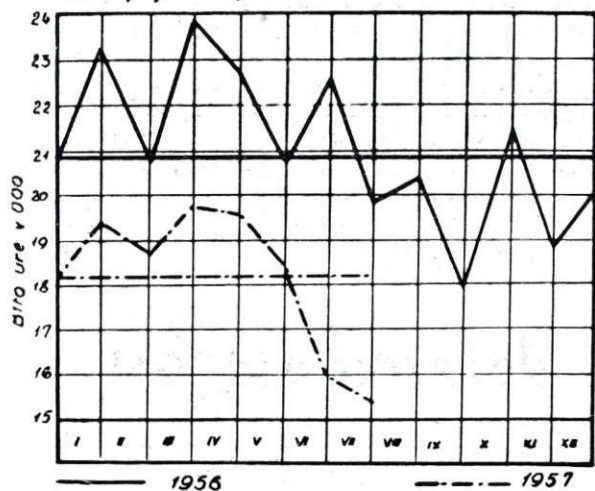
2. Leta 1957 smo dosegli v povprečju sedmih mesecev znižanje bto ur na 18.200, medtem ko se je storilnost vidno dvignila.

Ti podatki kažejo, da obrat zasleduje proizvodnjo tudi iz ekonomskega stališča. V letu 1956 nam je uspelo na podlagi izračunavanja proizvodnje na enotno vrsto analizirati storilnost z ozirom na število zaposlenih delavcev in porabljenih bto ur v odnosu na storitev kg/h/m. V prvem polletju leta 1956 obrat še ni bil v stanju ugotoviti vzroka nizke storilnosti, čeravno je v dejanskih tonah visoko presegal proizvodni plan. Šele v drugem polletju nam je postopoma uspelo, da smo z ustreznimi ukrepi zmanjševali število bto ur, kar diagram nazorno kaže, medtem iz diagrama storilnosti vidimo, da je vzporedno s tem že rahlo naraščala storilnost. V letu 1957 beležimo izredni uspeh v povečanju storilnosti. Storilnost se je od leta 1955, ko je znašala 31,5 kg/h/m in služi kot osnova, dvignila v letu 1956 na 32 kg/h/m in v letu 1957 v povprečju sedmih mesecev na 36,3 kg/h/m. Število bto ur se je zmanjšalo v povprečju na mesec za skoraj 3000 ur ali za 14,5 delavca. Na splošno lahko trdimo, da je obrat v letu 1957 dosegel precejšen uspeh, ker je pri znižanju bto ur dvignil proizvodnjo za 20 do 30 ton mesečno. Na storilnost med drugim vpliva še vrsta drugih faktorjev. Močno slabi storilnost dela tudi slaba kvaliteta polizdelka in povečanje izmečka napram letu 1955 in 1956. Vložene ure v proizvodnjo, ki se kaže kot izmeček, hkrati zmanjša proizvodnjo in storilnost ne po krivdi obrata ali delavca. V tem so skrite še dragocene možnosti za dvig storilnosti, v kolikor bo rešeno vprašanje kvalitete in izmečka.

Gibanje storilnosti 1948-1957 v kg/h/m
(dejanska teža)

Gibanje porabljenih Bilo ur l 1956 in 1957.

Kvaliteta in izmeček

V naslednjem diagramu je opaziti močan porast izmečka v letu 1957. Moremo reči, da je ta diagram fotografija stanja in problematike okoli kvalitete vprašanja nekaterih obratov v železarni. Analiza kaže, da vprašanje kvalitete in izmečka narašča s povečano proizvodnjo na osnovi vse večjega družbenega plana. V letu 1955 smo dosegli v povprečju mesečno komaj 11 ton izmečka ali letno okoli 120 ton napram doseženi proizvodnji 3200 ton. V letu 1956 pa je ta narasla na 15 ton povprečno mesečno ali letno 182 ton, napram doseženi letni proizvodnji 3800 ton. V letu 1957 pa je naraslo povprečje izmečka mesečno na 32 ton ali za čas sedmih mesecev okoli 220 ton, napram doseženi proizvodnji 2066 ton.

Nagel porast izmečka v letu 1957 kaže na poslabšanje situacije v naši železarni, ker še nismo našli ustrezne rešitve. So nekatere tendence, ki na liniji najmanjšega odpora iščejo krivdo v obratu samem, češ da vprašanje izmečka ni vprašanje železarne. S takimi stališči in strokovnimi nazori prav gotovo ne bomo našli vzroke napak, še manj pa vodi taka politika k realni in strokovni rešitvi tega problema. Reklamacije v tem smislu navedena dejstva potrjujejo. Da bo slika še bolj jasna, nam pove analiza izmečka, ki jo na podlagi seznama in priloženih vzorcev mesečno ugotavlja OTK.

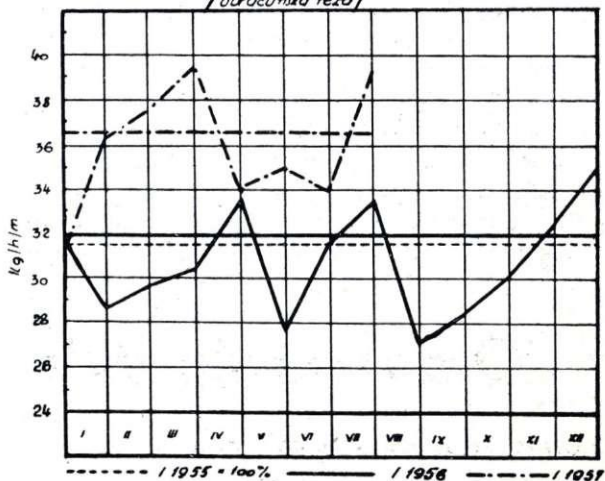
Na podlagi analize izmečka za I. polletje 1957 so bile po OTK ugotovljene naslednje napake:

- 52 % valjavniških napak
- 46 % metalurških napak
- 2 % lastnih in ostalih napak

Torej količina izmečka ni nastala in narasla po krivdi obrata, marveč so to napake v polizdelku, ki se pokažejo pri končni predelavi jekla. Obrat je v tem primeru samo registrator teh napak, ki delajo proizvodnji in storilnosti izredno škodo in zvišujejo tudi proizvodne stroške.

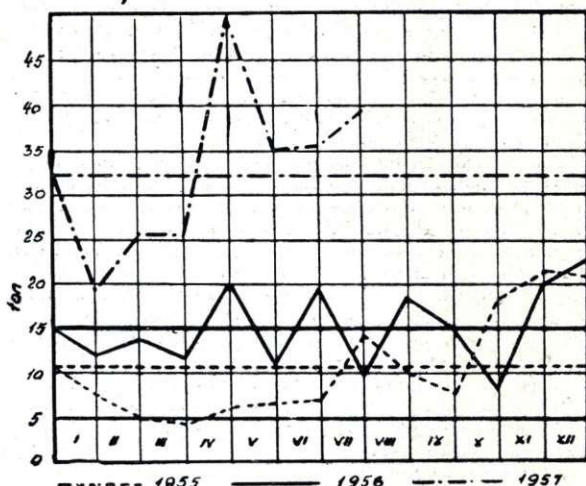
Diagram pokaže med drugim tudi nekatere značilnosti. V mesecu aprilu beležimo izredno količino izmečka, ki je doslej največja. Ta primer je privedel

Gibanje storilnosti l 1955, 1956 in 1957 v kg/h/m
(obračunata teža)

do sklicanja izredne kvalitete konference vseh pristojnih činiteljev v železarni. Po tej konferenci je opaziti, da je bilo storjenih nekaj ukrepov, kar je nekoliko zmanjšalo količino izmečka v naslednjih mesecih. Pri iskanju vzrokov za porast izmečka je krivda tudi na normah, ki so se uvedle skoraj v istem času v profilnih valjarnah - po dlinah. Stimulacija norm bazira le na tonah, zaradi tega je usodno za kvaliteto, ki se kaže tudi v povečani količini izmečka pri adjustiranju na Javorniku.

Gibanje izmečka l 1955, 1956 in 1957 v tonah

Problem izmečka in slabe kvalitete povzroča nešteto posledic, med drugim ponovno in celo večkrat obremenjuje kapacitete, povečuje materialne stroške in neugodno vpliva na obveznosti napram naročnikom. Kaj pomeni količina proizvodnje, če ta ni v ravnotežju s kvaliteto? Kaj koristi norma, če ta stimulira samo kvantiteto proizvodnje?

Da bi našli pametne in koristne zaključke je potrebno, da ugotovimo nekatere probleme, ki vplivajo na količino izmečka in vrsto napak, le-ti so:

1. ni ravnotežja med kvantiteto in kvaliteto proizvodnje;

2. premajhna kapaciteta in sposobnost ključnih obratov, od katerih je kvaliteta in kvantiteta proizvodnje odvisna;

3. slabi pogoji dela;

4. nestalnost kadra in nizka strokovnost;

5. stimulacija norm naj bazira na kvaliteti.

Navedeni zaključki so samo izveček spornih vprašanj, ki zadeva kvaliteto in stanje izmečka. Zato naj bo dinamika proizvodnje in storilnosti s kvaliteto

in kvantiteto konstantna. Nasprotno ne moremo pričakovati izboljšanja, kolikor bo n. pr. E-peč prisiljena še nadalje po planu izdelovati 900 do 1000 ton jekla mesečno, medtem ko je zmogljivost peči in obrata grajena za 500 ton. V enakih pogojih in zmogljivosti izdelovati ob povečani količini tudi ustrezno kvaliteto je iz tehnološkega vidika logično nasprotje. V tem je bistvo problema, ki tare vprašanje kvalitete in izmečka v naši železarni.

Le od skupnega prizadevanja in vztrajnega dela je odvisna prihodnost kvalitete in slovesa o jeseniškem jeklu in jeklarjih. BB

Organizacija dela in delovna varnost

Smrtna nesreča v žični valjarni nas opozarja na večjo previdnost

Vsakomesečno priobčuje naš list obratne nezgode in jih razčlenjuje na posamezne obrate in oddelke, prikazuje izpad delovnih ur v procentih na stalež in končno prikazuje tudi dinarsko vrednost v posameznih obratih, ki nastaja ravno zaradi nezgod in predstavlja seveda tudi važen gospodarski faktor za podjetje glede na njegove izdatke. Obratne nezgode delijo poročila na smrtne in ostale. Ni nesmotrno, da ima v svoji organizacijski strukturi tudi naše podjetje poseben oddelek, ki ga imenujemo Higien-sko tehnična zaščita dela. Če mislimo pri tem in govorimo o delu, nam je predvsem v mislih tudi delovni človek kot najvišja dobrina, kateri gre tudi ne samo moralno, ampak tudi po zakonih prvenstvena zaščita. O varnosti pri delu, o varnosti človeka, o varstvu njegovega življenja in tako naprej, govorimo ne samo ko objavljamo zgoraj navedena poročila o obratnih nezgodah, ampak pristopamo k človeku že tedaj, ko vstopa v podjetje in se vključuje v naš delovni proces in kot človek postaja član obsežne verige delovnega kolektiva. Z zadovoljstvom gledamo tista poročila, ki ne prikazujejo najhujših nezgod v podjetju, to so tiste, ki imajo za posledico izgubo človekovega življenja ali trajno zmanjšano delovno sposobnost.

Kadar pride do nesreče pri delu, se vsak primer do poptankosti analizira in iščejo vzroki, zakaj je do nezgode prišlo in kako bi se v bodoče podobne nezgode preprečile. Pri analizi nezgod je oddelek za delovno varnost predvsem zainteresiran, do neke mere sodelujejo tudi obratovodstva, malo zainteresiranosti pa kažejo delavci in mojstri. Ugotoviti moramo, da vsi organi v podjetju kakor tudi pristojni organi izven njega, to so okrajni inspektorati dela in republiški inspektorat dela skupno s Tajništvom za notranje zadeve, dosledno objektivno poslujejo in iščejo pravih vzrokov nesreče in dajejo tudi napotila, kaj naj podjetje v konkretnih primerih ukrene, da se izognemo sličnim bodočim nezgodam. Objektivno načelo iskanja pravih vzrokov nam narekuje, da se otresemo preživele miselnosti, da je vsaj v 90 % edini krivec ponesrečenec sam. Recimo, da je nezgoda imela za posledico smrt. Če se bomo držali načela, da je ponesrečenec sam kriv in pustili ob strani objektivna merila iskanja pravih vzrokov, smo pogrešili v osnovi in lahko rečemo, da se ne zavedamo naših osnovnih dolžnosti, ki so skrb za delovnega človeka in za njegovo delovno varnost. Ne oziraje se na levo ali desno in da bi z neobjektivnim prikazovanjem dejanskega stanja prikrili odgovornost drugih, katerih dolžnost je skrbeti za delovnega človeka in ščititi njegov obstoj, bi nas privedlo v stranpoti in tako ugotavljanje ne bi imelo nobenega smotrnega pomena več. V današnji ureditvi smo napredovali v taki meri, da organi, ki jim je poverjena skrb za delovno varnost, ugotavljajo tudi dejstva po plati tehnične

ureditve posameznih obratov in njihovih postrojenj. Iz tega sledi, da ne prihaja do nezgode samo iz subjektivnih ozirrov, ki jih iščemo pri samem človeku, ampak tudi iz objektivnih, ki so n. pr. višja sila, na drugi strani pa tudi pomanjkljivo urejena tehnična sredstva, zastarela postrojenja, utesnjenost delovnega prostora in podobni primeri.

Da ne bi prihajalo do nesreč iz subjektivnih razlogov, skušajo podjetja že, ko sprejemajo novega člana na delo, prikazati mu predvsem splošno nevarnost obratovanja tehničnih naprav, kar pomeni globalno prikazovanje v okviru celotnega podjetja. To dolžnost izvrši konkretno pri nas oddelek za sprejem nove delovne sile, oddelek socialnega zavarovanja in oddelek higiensko tehnične zaščite. V tem trenutku, ko je prejel novi član kolektiva osnovne napotke, pa še ni prestopil praga, ki vodi v podjetje, ampak je še vedno na teritoriju, kjer se tehnično ne obratuje. Naslednja faza zaščite delovnega človeka je, da sprejemni oddelek pozove iz obrata, kamor je bil dodeljen nov član, odgovorno osebo z namenom, da ga vpelje v obrat, da mu odkaže delo, da ga opozarja na nevarnost, ki mu preti pri delu in da ga podrobno uvede in seznani s konkretnimi nevarnostmi na delovnem mestu. Gremo še naprej! Novo sprejetega člana kolektiva opozarjamo celo na nevarnosti, ki mu prete ko prihaja in ko odhaja z delovnega mesta, to se pravi na splošne nevarnosti, neglede na delovno mesto samo. Vsi tisti, ki tako novega člana kolektiva uvajajo v njegovo delo in ga tudi ščitijo pred morebitnimi nevarnostmi, morajo biti za to primerno sami poučeni in izšolani. Ali naše podjetje v tem pogledu vrši svojo dolžnost ali ne? Moramo trditi, da je v tem oziru bilo do sedaj storjenega dovolj. Pri tem mislimo na takozvano PIV metodo, ki je v našem podjetju še mlada institucija, vendar pa je ubrala v smotru zaščite delovnega človeka pravilno pot svojega dela. V poučevanje po tej metodi so bili najprej vključeni vodilni uslužbenci, tehnični kader, obratovodje, mojstri itd. Vsi ti, ki so šli skozi tečaje so dolžni, da na podlagi izsledkov in lastnih opazanj ter ugotovitev dajo delovnemu človeku pravilne napotke za kretanje na določenem delovnem mestu. Seveda bi bilo zgrešeno, če bi ti napotki zasledovali samo večjo produktivnost dela. Treba je, da gremo tudi za tem, da obvarujemo človeka morebitnih nezgod in s tem prispevamo k boljšim gospodarskim uspehom podjetja in skupnosti sploh. Stremimo za kulturnim sprejemanjem delavca na delo, za tem, da mu prikažemo našo organizacijo in da mu pokažemo vse, kar je v zvezi s konkretnim delovnim mestom. Skušamo tudi ali vsaj prišli bomo do tega, da nam bo naša stalna razstava služila kot instrument za uvajanje človeka v delo v železarni, da mu pokažemo zgodovinski razvoj in napredek in morda tudi perspektivno bodočnost. Sodimo pa, da

Poročilo o obratnih nezgodah za mesec julij

Obrat:	Nezgo de				Izpa d		
	smrtne	ostale	skupaj	%	dni	ur	v din
Visoke peči		6	6	1,7	91	728	48.870.—
Martinarna		17	17	3,1	149	1192	80.018.—
Elektro peč		1	1	1	1	8	537.—
Javornik I.		11	11	1,5	116	928	62.296.—
Valjarna 2400		3	3	1,3	44	352	23.629.—
Javornik II.		6	6	1,5	105	840	56.389.—
Javornik IV.		—	—	—	—	—	—
Žična valjarna	1	3	4	2	94	752	50.481.—
Jeklovlek		3	3	2,4	33	264	15.037.—
Predelovalni obrati		6	6	0,9	94	752	50.481.—
Cevarna		2	2	1	19	152	10.203.—
Elektrodni oddelek		2	2	1,5	12	96	6.444.—
Livarna		1	1	0,5	11	88	5.907.—
Samotarna		3	3	1,5	16	128	8.592.—
Energijski oddelek		1	1	0,5	36	288	19.333.—
OTK		1	1	0,6	8	64	4.296.—
Mehanična delavnica		1	1	0,3	15	120	8.055.—
Konstruktorska delavnica		2	2	1	47	376	25.240.—
Elektro del.		—	—	—	—	—	—
Gradbeni oddelek		5	5	2,5	60	480	32.222.—
Javornik III.		2	2	0,5	37	296	19.870.—
Promet		6	6	1,5	85	680	45.648.—
Transport		4	4	2,1	40	320	21.481.—
Kapitalna izgradnja		—	—	—	27	216	14.500.—
Garaža		—	—	—	—	—	—
Direkcija		—	—	—	—	—	—
Pomožna služba		—	—	—	—	—	—
Komunalni oddelek		—	—	—	—	—	—
MIS		—	—	—	—	—	—
Nabavni oddelek		—	—	—	—	—	—
Skupno:	1	86	87	1,3	1140	9120	609.529.—

Nezgod skupno: 87

Nezgo de na poti v in iz službe: 4 nezgo de, 99 dni

Pogostost nesreč: 61,3

Težina nesreč: 804

bi bilo prav, da se ne obira samo te poti, ampak da se novo sprejetega člana kolektiva vodi skozi vse obrate po sistemu proizvodnega procesa, tako da bi mogel zajeti v grobem celotno delo podjetja in boljše razumevati konkretne naloge, ki mu jih narekuje odredeno mu delovno mesto.

Po prevzemu podjetja po delovnem kolektivu od l. 1950 dalje so tudi organi delavskega upravljanja, zavedajoč se svoje dolžnosti, da morajo skrbeti za varnost človeka pri delu, sprejemali določene sklepe z namenom, da se zniža odstotek nezgod, predvsem pa, da se zniža odstotek najhujših — smrtnih nezgod. Izvedena so bila medobratna tekmovanja za znižanje obratnih nezgod. Osnovo za tekmovanje je tvoril statistični prikaz zadnjega triletnega povprečja varnostnega faktorja. Posamezni obrati so glede na dosežene uspehe, prejeli preko sindikalnih organizacij tudi denarne nagrade, ki so se potem uporabljale za poučne ekskurzije, izlete itd. Omeniti pa moramo, da ni bilo individualnega nagrajevanja. Ko smo počasi prehajali v premijski sistem plačevanja, je bil eden izmed faktorjev uveden kot varnostni faktor. V tem faktorju moramo videti prizadevanje organov delavskega upravljanja v tej smeri, da človeka tudi individualno nagrajuje, kar je očitna razlika in napredek v primerjavi z medobratnim tekmovanjem za znižanje nezgod. Ugotoviti moramo, da je s takim načinom premiranja padal odstotek obratnih nezgod iz leta v leto. Gibanje odstotka nezgod na stalež prikazuje sledeča razpredelnica.

Leto	Povprečen stalež	Število nezgod	% na stalež	Nezgo de	
				smrtne	hude
1950	7237	1233	17.0	14	24
1951	6328	1090	17.2	3	11
1952	6125	1170	19.1	11	14
1953	6544	1001	15.2	5	7
1954	6890	1402	20.3	3	6
1955	7083	1212	17.1	3	2
1956	6879	1150	16.7	6	3

Stanje v prvem polletju 1957 daje naslednjo sliko:

Pri povprečnem staležu 6730 delavcev in uslužbencev, smo imeli 517 nezgod ali 7.6 % na stalež. V prvem polletju 1957 ne zaznamujemo nobene smrtni nezgo de, pač pa dve hujšni nezgodi s posledicami invalidnosti.

Te podatke smo navedli zato, ker se nam zde kot važen pokazatelj pri gibanju nezgod glede na že uvedeno tekmovanje, zlasti pa na uvedeno premiranje na zmanjšanje obratnih nezgod. Ni potrebno, da bi prikazali še % bolezenskih izostankov, ker to ne spada na to mesto. Pri pominjamo pa zaradi boljše orientacije, da podatki do leta 1953 ne obsegajo nezgod, ki so imele za posledico izostanek do 3 dni, dočim je to v naslednjih letih obseženo in bi se seveda pri izločitvi teh, prikazal ugodnejši odstotek. Tako bi znašal v letu 1956 za primer, če bi izvzeli

nezgode, katerih posledica je bila odsotnost do 3 dni, odstotek 11.6 namesto 16.7 %.

Upali smo, da bomo z 20. 8. 1957 mogli zabeležiti edinstveni uspeh, da nismo imeli do tega časa v teku leta nobene smrtni nezgode. To našo željo nam je preprečila smrtna nezgoda, ki se je primerila v žični valjarni dne 25. julija 1957. Naš namen je, da ta primer posebej analiziramo z željo, da damo tudi določene sugestije vsem našim obratovodstvom, mojstrom in vsem onim, ki odgovarjajo neposredno na delovnih mestih za varnost delovnega človeka. Vključiti moramo v ta krog odgovornih oseb naše asistente za vzdrževanje, ki smo jih vpeljali glede na strukturo organizacije tehnične linije v naši direkciji (proizvodna linija, linija vzdrževanja) tudi v naših obratih.

Primer nezgode v žični valjarni z dne 25. 7. 1957 je bil analiziran enako, kot smo to uvodoma omenili. Do smrtnega primera je prišlo na sledeč način: Delavec je bil zaposlen pri prvem ogrožju kot dvigalec cagljav. Za dviganje se je posluževal obesnega droga, ki je bil pritrjen na leseno strešno konstrukcijo nad delovnim mestom. Ta drog je bil svoječasno v svojem zgornjem delu iz varnostnih ozirov primerno izoliran z gumijasto oblogo, ker se je predvidevalo, da je podana možnost, da drog pride v dotiko z tokovodnimi žicami tam montiranega Demag-mačka. Ta drog je utrpel okvaro v svojem spodnjem delu na neki popoldanski dnini. Zato je bil drog po valjavcu na njegovo lastno iniciativo docela izmenjan. Valjavec je okvarjeni drog odstranil obenem z izolacijo in je namestil novega, neizoliranega. O tem svojem ukrepu ni obvestil niti dninskega mojstra niti koga drugega, za vzdrževanje odgovornega nameščenca. Službujočemu vzdrževalcu je zelo po domače naročil, naj izdela nov »hakelj«, ne da bi smatral za potrebno, obvestiti ga, da je samoiniciativno zamenjal drog in da ga ni izoliral. Posledica takega ravnanja je bila ta, da o tem ni bil obveščen naslednjega dne odgovorni vzdrževalni mojster niti asistent za vzdrževanje, da ne govorimo o obratovodstvu sploh. Ob drugem ravnanju bi zato zvedel dninski delovodja, ki bi prav gotovo po službeni dolžnosti, saj ne odgovarja samo za produkcijo, ampak je odgovoren tudi za varnost dela in vzdrževanje, vpisal v raportno knjigo ta primer in opozoril na ta način vzdrževalnega delovodjo na potrebno primerno izmenjavo droga. S tem se je zadeva pozabila in stanje je trajalo morda nekaj mesecev. Pripominjamo, da je bil izvršen generalni remont v žični valjarni aprila letos, ugotovljeno pa je tudi, da je bilo po izvršitvi generalnega remonta vse v redu in da je bil takrat nameščen izoliran drog. Iz tega se da sklepati, da je do izmenjave prišlo kasneje, ni pa mogoče ugotoviti točnega datuma, pač pa je bilo mogoče ugotoviti dnino in njeno zasedbo. Kritičnega dne je pri popravilu valjčnice vzdrževalna skupina uporabljala Demag žerjav. Posluževalec žerjava je pripekljal mačka na mesto uporabe, nato pa šel v pomoč remontni skupini, čeprav bi moral kot posluževalec žerjava ostati na svojem delovnem mestu in ne se lotevati drugega dela. Iz neugotovljenih vzrokov je žerjav stekel v smeri obesne palice, kar so sodelavci opazili in glasno opozarjali dvigalca cagljav, naj izpusti drog. Bilo pa je prepozno. Obesna palica je prišla v dotik s tokovodnimi žicami žerjava in povzročila kratak stik ter električni udar. Posledica je bila neizbežna, reševanje ponesrečenca ni uspelo.

Predvsem moramo ugotoviti, da so vsaj delavci na posameznih dninah vedeli za obstoj nevarnosti, ker so vedeli, da je možen dotik obesne palice s tokovodom žerjava. Če tega ne bi slutili, ne bi glasno opozarjali dvigalca cagljav, naj izpusti obesno palico, niti dninski delovodja ne bi prišel do misli, da izklopi varovalko. Primer kaže, da je bila zadeva znana vsem tam zaposlenim delavcem in da bi se utegnili primeriti nezgoda vsakomur, ki bi bil zaposlen na tem delovnem mestu. Napaka je v tem, da nihče ni smatral za potrebno, opozoriti odgovorne osebe na potrebo primerne izmenjave, čeprav je to trajalo morda že par mesecev ali pa vsaj več tednov. Tudi v primerih pomanjkljive tehnične ureditve delovnih naprav, strojev itd. bi bil vsak delavec, bodisi da je ogrožen ali ne, dolžan

opozarjati na tehnične pomanjkljivosti in s tem pomagati pri odstranjevanju nevarnih primerov. Če se zanimamo za svoje tarifne postavke, za zaščitna sredstva in sploh za dobrine, ki so vezane z delovnim mestom, potem je naša dolžnost tudi, da opozarjamo na lastno zaščito, s tem, da zahtevamo varnost delovnega postopka. Kakor nam kaže gornji primer, utegnemo s tem koristiti ne samo sebi ampak tudi sodelavcu.

Kar se tiče tehnične ureditve predmetnega žerjava je bil Republiški inspektorat dela mnenja, da se da s primer-no tehnično preureditvijo izključiti vsaka možnost dotika z obesno palico, vsled česar bi tudi potreba izolacije odpadla. Obrat je bil podrobno s tem seznanjen in bo vnaprej primerno ukrepal, da se izključijo podobne nesreče. Tako sodelovanje podjetja z Republiškim inspektoratom in drugimi forumi iz tega področja je koristna za našega delavca. Posluževalec žerjava pa tudi ne bi smel zapuščati delovnega mesta, če je žerjav v uporabi. Dalje pa je treba žerjave, ki se stalno ne uporabljajo, zavarovati tako, da se vsako poseganje na žerjave po tretjih osebah, izključi.

Zlasti v primerih popoldanskih in nočnih dnin je potrebno uvesti še posebno strogo disciplino, ker vemo, da na teh dninah odgovarja dninski mojster za proizvodnjo in za vzdrževanje. Posebno v teh primerih bi se morali delavci v vsem obračati na mojstra glede posameznih izvedb vzdrževalnih ukrepov, če so se že navadili, da se nanj obračajo v primerih dela na proizvodnji. To bi bilo koristno ne samo za delovno varnost na popoldanski ali nočni dnini, ampak tudi za naslednjo dnino, t. j. dopoldansko.

Vpisovanja zapažanj dninskih delovodij v raportno knjigo naj bi bila obsežnejša in naj se ne bi tikala le dosežene proizvodnje, pač pa naj se po tej poti rešujejo tudi problemi vzdrževanja in vprašanj delovne varnosti. Kakor nam kaže praksa, so opisi zelo skopi, postanejo pa naj živi in življenjski. S predlaganim načinom poslovanja bomo utrdili delovno disciplino, na drugi strani pa dali našim dninskim mojstrom avtoriteto, ki jim glede na obsežne dolžnosti pripada.

Delovodje in asistenti morajo pri organizaciji dela in odkazu neke delovne operacije vkalkulirati tudi čas, ki je poleg tehnične zaščite potreben za varen in zdrav delovni postopek. Uspeh podjetja se ne izraža samo v tonah produkcije, temveč je nujno potrebno, da se kaže tudi v uspehih direktne skrbi za delovnega človeka na njegovem delovnem mestu.

Zdi se nam umestno, da poudarimo odgovornost obratovodstev in posameznih oseb, ki se kaže v tem, da jih pristojni organi kličejo na odgovornost in tudi kaznujejo, če se ugotovi njihova krivda. Vendar pa odgovornost po kazenskih predpisih ne izključuje kaznovanja tudi po internih disciplinskih predpisih podjetja. Le polovično je mojster izpolnil svojo dolžnost, če je delavce razporedil na določena delovna mesta in predpisal delo in ob končani dnini zabeležil efektivno izvršene ure in dosežene proizvodne uspehe, če pri tem ni mislil tudi na varnost dela in če ni vsega pokrenil, da se preprečijo nezgode in pregledal, ali je bila vsaka okvara popravljena tako, da nudi popolno varnost na delovnem mestu.

Mojster v podjetju je tisti, ki ima neposreden stik z delavcem, ki ga ima možnost opazovati glede na njegove telesne in duševne sposobnosti, beležiti delavčeve reflekse, njegovo ročnost in spretnost in vse drugo, kar zapaža pri posameznem delavcu. Ta njegova zapažanja naj ne bi ostala skrita, ampak naj bi mojster vse to preko obratovodstva javljal oddelku higiensko tehnične zaščite, čigar dolžnost je, da poskuša za neodgovarjajočega, duševno ali telesno nesposobnega delavca preskrbeti primerno drugo zaposlitev.

Prepričani smo, da bomo vsaj ob delnem upoštevanju teh napotil tudi v bodoče dosegli boljše uspehe v zaščiti našega delavca in s tem krepili tudi proizvodnost dela. Obratovodstva pa naj na obratnih sestankih take primere obravnavajo in jih po svoji liniji analizirajo, delavce pa opozarjajo s primernimi posegi na njihove dolžnosti, ki jih imajo tudi s te strani.

Ustanovljen je klub štipendistov Železarne Jesenice

Razvoj in napredek železarske industrije je poleg ostalih činiteljev političnega in gospodarskega značaja odvisen tudi od kvalitete naraščaja. Po vojni se je pri nas posvečalo vzgoji naraščaja veliko pozornosti. Dokaz za to so razširjene in novo ustanovljene strokovne šole. Uveljavilo se je mnenje, da je le sposoben in dobro usposobljen naraščaj v stanju, zaječiti industriji nadaljnji napredek.

Da bi napravili v tej smeri korak naprej, smo študentje ljubljanske univerze, štipendisti Železarne Jesenice, organizirali „Klub študentov — železarjev“. Cilj našega kluba je poglobiti odnose med kolektivom Železarne in študenti. Želimo, da bi vsak naš študent že sedaj, ko se šele pripravlja za svoje delo v podjetju, spoznaval probleme in težave podjetja, z druge strani pa želimo, da bi se tudi kolektiv Železarne seznanil z našimi problemi. Mnenja smo, da bomo le v tesnem stiku s kolektivom, vodstvom podjetja in DIT-om lahko ustvarili ljudi, ki bodo v bodoče ljubili svoje delo, ker bodo spoznali njegove težave že v dobi študija. Ljubezen do dela, združena s primerno znanstveno usposobljenostjo nam pa jamči tudi uspeh.

Ker smo časovno sedaj v dobi, ko prihajajo v Železarno praktikanti, hočem v tem članku obravnavati problem počitniških praks.

Univerza skrbi za teoretično izobrazbo. Vsak študent na tehniški dobi z vajami in delom v institutih tudi vpogled v praktično delo. Ker so pa pogoji pri teh vajah in praktikumih bistveno drugačni kot v proizvodnji, kar je razumljivo z ozirom na namen, predpisujejo fakultete obvezno prakso v podjetjih. To prakso smatramo zato za sestavni del študija.

Cilj prakse je:

1. da posreduje študentu praktične osnove stroke. Praktikant je dolžan opazovati in fizično sodelovati v procesu proizvodnje obrata.

2. da vzbudi v praktikantu razumevanje za vrednost in pomen fizičnega dela.

3. da dobi pravilen odnos do predpostavljenih in do sodelavcev. Praktikant naj proučuje tehnološki proces v obratu po smernicah:

- kaj se dogaja z vložkom v toku procesa;
- kako se vložek predeluje v končni produkt;
- zakaj se predeluje tako in ne drugače.

Te smernice so končno tudi osnova PIV metode poučevanja.

Železarna predpisuje svojim štipendistom redno letno prakso, ki traja en mesec. Pogosto pa se praktikanti ne znajdejo v obratih in zato iz prakse ne dobijo tega, kar je njen namen. Včasih se zgodi tudi to, da težnje praktikantov, poudarjam — biti morajo zdrave — ne naletijo pri mojstrih in sodelavcih na razumevanje. V teh slučajih dobivajo praktikanti dela, iz katerih se kljub dobri volji ne morejo ničesar naučiti. Ni dovolj, če ima praktikant

do sodelavcev pravilen odnos, ta je potreben tudi v obratni smeri.

Načelno je naše stališče do praks sledeče: Prvo leto študija naj praktikant dobiva poljubna fizična dela. Ta ima namen, da študenta seznani s težavami fizičnega ustvarjanja. Študent se tako nauči pravilno ceniti fizično delo sodelavcev. V drugem in naslednjih letih študija pa naj se prakse ravna po stroki. Tem praktikantom moramo dodeljevati konkretne naloge, ki naj se izvršujejo ob stalni in neposredni tehnični kontroli obratnih asistentov. Le tako bo praktikant dobil iz prakse to, kar od prakse pričakujemo in kar je tudi njen namen.

Študij je draga in dolgoročna investicija. Če obravnavamo študij iz tega stališča, postanejo ti odnosi v času prakse zelo važni. Praktikante moramo ocenjevati kot bodoče strokovnjake. Stalna kontrola in pravilna dobronamerna kritika njihovega dela lahko mnogo pripomore k njihovi vzgoji. Zapostavljanje in nesistematično sodelovanje zato iz navedenih činiteljev ni na mestu, niti ni gospodarsko opravičljivo.

Prehod iz šolskih klopi na praktično delo v obratu ni lahek. Pridobljeno teoretično znanje pogosto ne zadošča obratnim nalogam. Vodenje dela v obratu zahteva dolgoletnih izkušenj — bogato prakso — zato bi bilo prav, da to praktično znanje naši mojstri v primernih oblikah posredujejo dalje.

Konec šolskega leta je in počitniške prakse so postale aktualen problem. Upam, da bo ta članek pripomogel k zblizanju in sodelovanju starih praktikov — mojstrov svojega dela s študenti — praktikanti. Če se bo v praksi to resnično zgodilo, sem s tem člankom dosegel to, kar sem želel.

Seminar za mlade aktiviste v Gozd-Martuljku

Okrajni komite Ljudske mladine v Kranju je organiziral več seminarjev, namenjenih mladini.

Tako so bili seminarji za predsednike in sekretarje organizacij LM v podjetjih, za mlade člane delavskih svetov, za Občinske komiteje, za mlade učitelje in vzgojitelje, za mlade člane šolskih odborov nižjih gimnazij, vajenskih in industrijskih šol ter vseh srednjih šol. Ugotovili so, da bi za takšne seminarje najbolj odgovarjal Gozd-Martuljek. Tam je izredno lep in urejen prostor za taborjenje, lepe možnosti pa se nudijo tudi glede vode in preskrbe, svoj prosti čas pa smo porabili za kopanje v bazenu in tako dalje. Poleg tega ima gornjesavska dolina sorazmerno tudi najmanj padavin.

V taboru je bilo postavljenih 24 platnenih hišic. Prvi seminar je bil namenjen predvsem predsed-

nikom in sekretarjem LM, udeležilo pa se ga je 59 mladincev in mladink. Življenje v platnenem naselju je bilo podobno taborniškemu.

Po jutranjem umivanju v Savi je sledil pozdrav zastavi in zajtrk. Nato je sledilo delo po grupah. V vsaki od teh grup je bilo po 10 udeležencev seminarja.

Na grupnih razgovorih se je govorilo o vlogi družbenega samoupravljanja. Udeleženci seminarja so postavljali tudi vprašanja, na katera so naslednji dan predavatelji odgovarjali.

Izbor predavanj je bil zelo dober, to pa velja tudi za kvaliteto predavanj samih.

Predavatelji so bili iz Kranja, z Jesenic in iz

Udeleženci seminarja iz naše železarne s predsednikom tov. Zbontarjem Foto: Izidor Trojar

Škofje Loke, predavala pa sta tudi sekretar OK LMS Kranj tov. Andrej Strniša in predsednik DS naše železarne tov. Peter Žbontar. Ob koncu vsakega predavanja pa je bila razprava. Po izdatnem kosilu so bile na sporedu športne igre, poskrbeti pa je bilo treba tudi za taborni ogenj. Po poldanskem predavanju je bila večerja, spust zastave, nato pa smo pripravili program dela za naslednji

Plateno naselje v Gozd Martuljku Foto: Izidor Trojar

dan. V večernih urah so v taboru vrteli tudi filme, sicer pa nam bodo ostali večeri ob tabornem ognju v nepozabnem spominu. Udeleženci seminarja bomo skrbeli zato, da bomo kar največ pridobljenega znanja na omenjenem seminarju posredovali naši mladini.

Izidor Trojar

Miha Klinar

Pesem delavske mladine

Mi smo pesem, na pariških barikadah spočeta.

Mi smo kri, na ulicah Chicaga prelita.

Mi smo himna, v Oktobru zapeta,

iz ognjenih, krvavih semen revolucij
vznikla Titova partizanska četa.

Mi smo rdeča zastava, nad svetom razvita.

Mi smo žgoči plamen plavžev jeseniških.

Mi smo trda rocka zasavskih rudarjev.

Mi smo železobetonski ankovski cementarjev,

ostri skobelnik mizarjev šentviških,
težka sekira kočevskih in pcključskih drvarjev.

Mi smo čvrsti nosilni stebri Litostroja.

Mi smo svedri lendaški najtnej poljan.

Mi smo nadaljevanje velikega boja:

iz trdega dela, iz našega znoja
rdeče svetilka se v jutranji zarji dan,
naš dan!

Zato iz rdečega cinobra iztisnite živo srebro,
idrijski rudarji!

Hrastniški steklarji,

napravite cevko barometru časa!

Tako da izmerimo naš dan

že ob jutranji zarji

in damo svetu novi signal, kako

prebijemo čas

in njegovo zadušno temo.

Iz naših mladih src,

iz naših delavskih src

prižgimo svetu rdeče signale,

da v rdeči ljubezni razjasnil bo temni obraz,

da na vseh kontinentih bodo rdeče godbe igrale,
pozdravljale delavski čas.

Zato vi, tkalci iz Maribora, iz Kranja

in rdeči tkalci vseh dežel,

tkite zastave, da z njimi ljudje z dna

pozdravimo praznik mladosti vsega sveta,

tkite zastave, rdeče ko kri srca!

Okoli ekvatorja bomo zastave ovili.

Razpeli v obe strani jih. Od tečaja do tečaja

vse meridijane z njimi pokrili

in takrat

in takrat

ob pesmi Rdečega maja

stari, razbiti, razpali svet

v naš svet,

v delavski svet bomo združili.

Iz življenja delavske organizacije SMRJ

(Nadaljevanje in konec)

Kranjska industrijska družba

Jesenice, 31. 3. 1932

Gospod

N. N.

Jesenice

Radi negotove bodočnosti smo primorani sporočiti Vam, da ostane dne 1. t. m. potom razglasa že podana odpoved za zakonito predvideni termin v veljavi.

Za slučaj, da bomo mogli še nadalje reflektirati na Vaše službovanje, si pridržujemo separatne dogovore z Vami.

Z ozirom na težki položaj smo tudi primorani ustaviti s koncem tega meseca brezplačno oddajo premoga in drv. Pripravljeni pa smo dati Vam začasa Vašega službovanja potrebne količine kuriva za Vašo lastno uporabo na razpolago, proti plačilu v gotovini po naših nabavnih cenah.

Prosimo, da nam potrdite prejem tega dopisa ter beležimo

z odličnim spoštovanjem
žig

Kranjska industrijska družba

K. Noot

Pri tem je treba povedati, da so prejeli uradniki takoimenovani „deputat“ in sicer 32 kubičnih metrov drv ter 1800 kg premoga letno, brezplačno. Kdor pa ni dvignil te količine, je dobil plačano po nabavni ceni. Direktorji in prokuristi so prejeli dvojno količino od gornjega. Poleg tega so imeli nameščenci še brezplačno stanovanje in do 120 kilovatnih ur električnega toka brezplačno. S tem razglasom jim je odpadlo vse. Šele pozneje so jim to nadomestili z malenkostnim popravilom pri plači. Delavec pa je takrat prejel tri metre bukovih drv, po 60 din (za en meter) letno in 300 kg premoga mesečno, seveda tudi proti plačilu.

Pogajanja za novo kolektivno pogodbo se nadaljujejo. Tri dni so bila v Ljubljani v Industrijski zbornici, ostala na Jesenicah. In tu šele pride KID s pravo barvo na dan. Zastopniki podjetja so izjavili, da se z ozirom na hudo gospodarsko krizo in na negotovost bodočega razvoja ne morejo vezati, da bi ob obnovi obrata zaposlili prav vse dosedanje delavstvo. Treba je računati, da bo do 500 delavcev ostalo nezaposlenih, ker se bo delo moralo ravnati po naročilih in gospodarskih razmerah. Onim delavcem, ki ne bi bili sprejeti na delo, naj bi se dala primerna odpravnina iz sredstev, ki jih bo podjetje dalo na razpolago podporni akciji. Kurivo bo podjetje dajalo delavcem in nameščencem po lastnih nabavnih cenah in sicer 30 din za 100 kg premoga in 90 din za kubični meter drv.

Podjetje je dalje izjavilo, da je pripravljeno prispevati, razen že zagotovljenih 250.000 din za

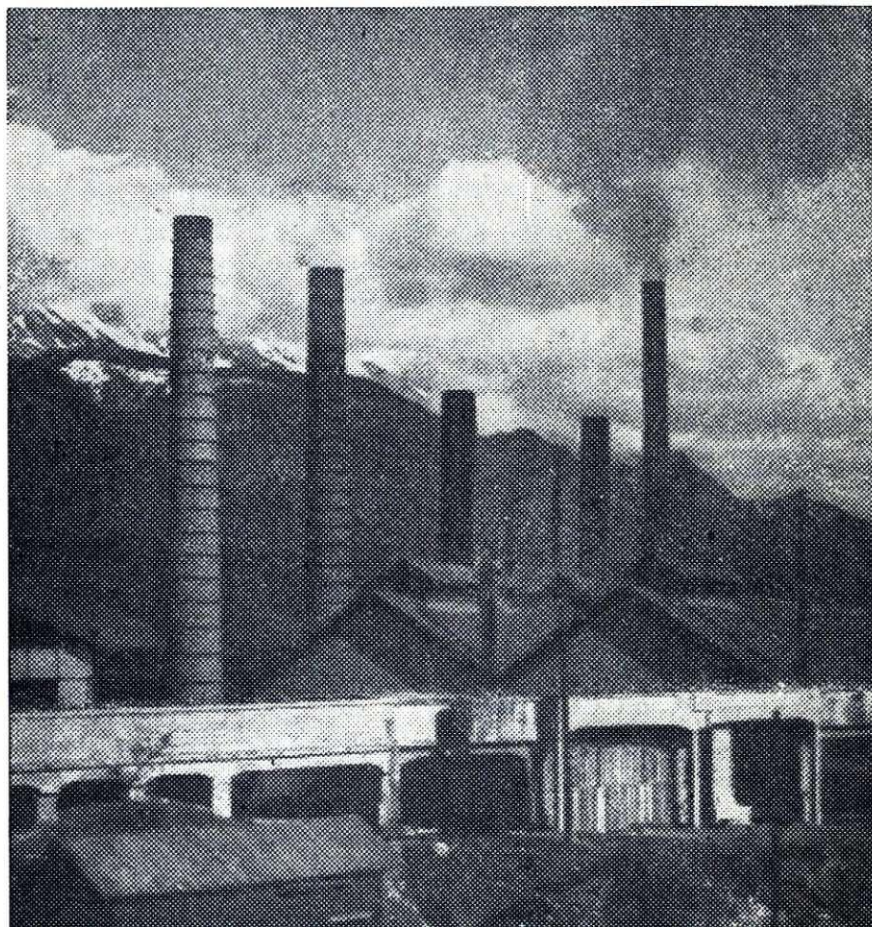
podporno akcijo delavstva, enake zneske še za tri mesece, tako da bi prispevek družbe znašal 1 milijon dinarjev. Te vsote naj bi se izplačale Bratovski skladnici, ki naj bi jih uporabila deloma za podpore brezposelnim, deloma za nadaljevanje bolniškega in pokojninskega zavarovanja, deloma pa tudi za odpravnine delavcem, ki ne bi bili zopet nameščeni. Končno so zastopniki podjetja izjavili, da namerava podjetje osnovati lastno aprovizacijo, ki bi preskrbovala delavstvo z vsemi življenjskimi potrebščinami po nižjih cenah, kakor so sedaj na Jesenicah.

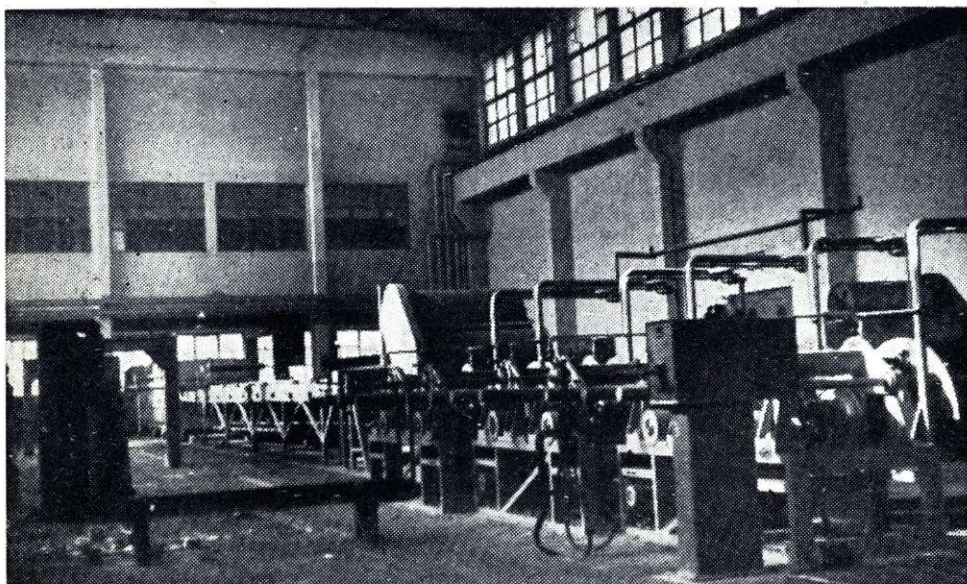
Zastopniki delavstva so predlog o družbinem konzumu, proti kateremu se je pojavil tudi velik odpor med obrtniki in trgovci, soglasno odklonili, za ostale ponudbe pa so izjavili, da se morajo posvetovati s članstvom.

Vsaka organizacija je sklicala svoje zborovanje, kjer so se pretresale gornje izjave podjetja. Glavni odpor je bil proti temu, da se pusti na cesti 500 delovnih tovarišev, ko se je preje izjavljalo, da gredo skupaj vsi na delo. Vsak se je zamislil, kdo bo tisti, ki bo ostal zunaj plota.

Zatem sporoča KID še, da je pripravljena skleniti z delavskimi organizacijami novo kolektivno pogodbo, ki leta 1932 ne bo odpovedljiva, od 1. januarja 1933 pa bo odpovedljiva na tri mesece vsakega zadnjega dne koledarskega leta. Družba hoče sporazumno z zaupniki sestaviti tudi delovni red v enem mesecu po sklenitvi kolektivne pogodbe. Posebna pogodba se sklene o delavskih dopustih. Podjetje bo samo odločevalo, kateri obrati se vzpostavijo; zaposlitev se bo ravnala po dohajajočih naro-

Naša tovarna okrog leta 1925

**Novi predelovalni
obrat:**

Konti peč v žarilnici

**Foto:
Mikelj Matevž**

čilih. Vmešavanje v obratovanje družba ne dopušč, kolikor se je to zgodilo, pa družba ne bo izvajala konsekvenc. Dalje je pripravljeno preklicati odpovedi obratnim zaupnikom ter jih po potrebi sprjeme v podjetje. Če pa delavstvo zaradi konzumnih društev ne pristane, da podjetje ustanovi lastno nabavljalnico živil, družba opusti to namero, če pristane delavstvo na 5% znižanje plač.

To so bile propozicije podjetja, znatno omiljene v prilog nezaposlenega delavstva in kakor je zadeva izgledala s 15. marcem.

Kaj storiti zaupnikom? Na javnem shodu vsega delavstva v nedeljo popoldne v Delavskem domu so vse tri organizacije, (JSZ zopet sodeluje) pretresala gornje zahteve družbe. Delavski zastopniki so stali na objektivnem stališču, da se mora pri delu in vzpostavitvi obrata ozirati na socialno potrebnije, ne glede na pripadnost organizaciji. Zaradi tega delavski zaupniki najodločneje odklanjajo vsakršna namigovanja na pristranskost. Zaupniki smatrajo, da so storili vse, kar je bilo v danih razmerah mogoče.

Shod prizna, da so bile zahteve delavstva in številnih deputacij pravilne, ki so zahtevale, da se obrat v celoti odpre. Videli smo pa, da deputacije niso zalegle in je družba po svoji volji zopet ponudila, da hoče deloma obratovati. Delavstvu ne preostane drugega, kakor pogajati se z družbo, ki predstavlja podjetje in obenem gospodarske konzorcije, h katerim smo hodili prej v deputacijah.

Iz teh tehtnih razlogov je delavstvo prisiljeno sprejeti delno otvoritev jeseniških obratov, ker bi sicer moral iti boj do nedoglednih posledic. Družba ima kot monopolni faktor moralno vse sile na svoji strani, delavstvo pa le svojo organizacijo.

Pri teh sledečih razpravah 8. in 9. aprila so zaupniki postopali v smislu direktiv, ki jih je dal omenjeni shod. Na teh razpravah je bil dosežen

sporazum za novo kolektivno pogodbo in je bilo treba le še redakcije tega obširnega gradiva in sestaviti prečiščeno besedilo.

Na podlagi tega se je začelo potem v ponedeljek, dne 11. aprila s predpripravami za obnovitev obratov. Predvideno bo trajalo morda ves mesec, preden pride glavni del delavstva zopet v zaposlitev. To se sicer ni zgodilo, ker je bila že proti koncu meseca aprila večina delavstva zopet na delu. Na cesti pa je ostalo skoraj petsto delavcev.

Dne 26. aprila je bila končno oficijelno podpisana nova kolektivna pogodba, dne 28. aprila pa pogodba o plačanih letnih dopustih za one delavce, ki imajo stalno nedeljsko službo. Ti dopusti so se odmerjali na bazi službenih let in številu opravljenih nedeljskih delovnih ur. Tako je bilo v glavnem zaključeno to veliko mezдно gibanje na Jesenicah.

Preostalo je pa drugo nadvse važno vprašanje, kako z brezposelnimi. Kar je bilo zrelih za pokoj, so jih upokojili. Izločili so kmečke sinove in može, ki so se imeli priliko preživljati doma. Vendar je ostala še velika množica. Dobivali so sicer tedensko denarno pomoč in bone za brezplačno nabavo živil v delavskih konzumih, toda naš kovinar se je po pravici čutil ponižanega. Zdrav in delavoljen je moral živeti od miloščine. To ga je ubijalo. Iskali so zasilna dela. Planiralo se je pod Mežakljo na Stan in dom, zato so prejeli brezplačno hrano v Delavskem domu; toda to ni bilo delo za našega kovinarja. Žalostno je bilo gledati te ljudi, ki so pod vodstvom Jožeta Gregorčiča, sedanjega narodnega heroja, krampali onstran Save. Organizacije so se trudile, da bi jih spravile zopet v delo, vendar je šlo zelo počasi. Sem in tja je bil kdo sprejet. Na neprestane urgence in intervencije pa je družba zopet pokazala svoje pravo lice. Pripravljena jih je bila sprejeti na delo, toda za nižjo plačo, kot jo je predvidevala kolektivna pogodba.

Naravno, da se je temu nezaposleno delavstvo uprlo in z njimi vred tudi zaposleni. Kakor so jim vse-skozi izkazovali svojo solidarnost, tako so stopili zanje v bran tudi tokrat.

Nezaposlenost se je vlekla naprej, pri tem pa nosila s seboj še eno grozno nevarnost. Po čl. 48 takrat veljavnega pravilnika Bratovske skladnice, odstavek drugi, bi izgubili vse prejšnje pridobljene pravice (za pokojnino itd.). Ta stavek je namreč določal:

„Polnopravni člani, ki morajo izstopiti brez svoje krivde iz službe (n. pr. ob redukciji dela pri podjetjih itd.), obdrže pri bratovski skladnici pridobljene pravice in se jim računa prejšnji čas službe, ako v teku šestih mesecev stopijo v delo pri kateremkoli podjetju, ki spada pod rudarski zakon.“

Tako, k drugemu podjetju, ki ima tudi bratovsko skladnico. To so pa bile samo železarna Štore in Guštajn (sedaj Ravne) in pa rudarska podjetja. Kam naj gre naš kovinar, ko je pa povsod še večja kriza in brezposelnost kot na Jesenicah. In niso bili redki naši delavci, ki so že imeli po 15, 20, da celo 25 let članske dobe in sedaj naj jo zgubijo zaradi nesramne igre velekapitala in kartelov. Kri mora zavreti človeku v glavi, če se resno zamisli v te socialne katastrofe. Tu je živel naš kovinar, tu s svojim znojem ustvarjal ogromne dobičke družbi in sedaj naj poveže culo in gre po svetu v negotovost, pustivši doma družino v še večji negotovosti.

Organizacije so se tolkle dalje za te reveže, vse centralne delavske institucije in delavsko-pravno varstvene ustanove so bile alarmirane zaradi teh krivic in oblastem se je prikazovalo nemogoče stanje teh kovinarjev. Počasi, zelo počasi so kapljali posamezniki nazaj v tovarno. Celo leto je skoraj trajalo, da so se zvrstili, medtem pa so se začeli zbirati črni oblaki nad Dobravo. Obrat je treba ustaviti, tovarno podreti, ker je tako ukazal kartel, da bo več izgleda za večje profite.

S tem sestavkom smo hoteli prikazati vsaj približno stanje, ki je vladalo pred 25 leti na Jesenicah in ga tako oteti pozabe. Priznamo, da prikaz morda ni tako popoln, kot bi moral biti, mnogo tozadevnega gradiva je bilo uničenega med okupacijo, mnogo očitvidcev danes ni več med nami, ki bi izpovedali svoje spomine, še živeči se jih pa še malo spominjamo in še to precej navzkrižno. Trudili smo se, da kolikor mogoče objektivno pokažemo sliko takratnih bojov; v kolikor nam je to uspelo, bodo bralci ugotovili sami.

Pri tem nas je vodila edina misel, da se ta delavstvu usiljena borba ne pozabi, mlajšim pa v uk, kakšne borbe je moralo voditi delavstvo takrat za svoj obstoj in s kakšnimi sredstvi je branilo svoje pravice.

Viri:

Slovenski Narod, 5. dec. 1931; Slovenec, 6. dec. 1931; Jutro, 6. dec. 1931; Slovenec, 11. dec. 1931; Delavska Politika, 12. in 16. dec. 1931, 24. feb. 1932, 5., 9., 12., 19., 23. in 26. marca 1932; Slovenski Narod 26. marca in 2. aprila 1932; Delavska Politika, 6., 9., 13. in 20. aprila 1932; krtačni odtis Delavske Politike, 1932.

Ne posnemajmo jih

TAKOLE SKODUJEJO DELAVCI SEBI IN PODJETJU

Delavec D. M. si je izposloval dovoljenje za nakup 60 kg odpadnih cevi, iz katerih bi si napravil ograjo na stopnišču in verandi. Poleg tega je prejel tudi dovoljenje, da si ograjo izdela ob svojem prostem času v delavnici obrata, kjer je zaposlen. Ograjo si je res izdelal, vendar je pri tem uporabil 85 kg več materiala, kakor je glasilo njegovo dovolilo za nakup. Tako izdelano ograjo je hotel odpeljati iz podjetja, vendar pa je obhodni kontrolor posumil v pravilnost teže in je dal ograjo stehitati. Ugotovljeno je bilo, da je kupil D. M. 60 kg materiala, uporabil pa ga je za izdelavo ograje 85 kg. Ta višek materiala si je D. M. nabral v starem železu in ga na prikrit način v obliki ograje z namenom, da bi se osebno okoristil, skušal odpeljati iz podjetja. Bil pa je zasačen, da je hotel izkoristiti dano dovoljenje in bo moral zato višek materiala v vrednosti 4250 din plačati, poleg tega pa bo tudi za pozikuz tatvine disciplinsko kaznovan.

Taki postopki s strani naših delavcev niso redki in pomenijo zlorabljanje dobrote, ki mu jo je podjetje dovolilo v obliki nakupa materiala in v obliki tega, da si sme sam v obratu izdelati predmete, ki jih potrebuje. Glede na tako stanje bo moralo pač podjetje razmisliti, ali naj se v bodoče nakupi in usluge sploh dovoljujejo ali ne. Tak nepravilen postopek delavca, ki mu je bilo dano dovoljenje, pa bo seveda škodil drugim interesentom, ki pravtako žele, da si na cenem, toda vsekakor na pošten način pridobe potrebni material.

Zato opozarjamo v interesu vse, ki si pridobivajo material in ki morda zase izdelujejo v tovarniških delavnicah uporabne predmete, da to izvrše v okviru danega dovoljenja in da ne skušajo na prikrit način oškodovati podjetja, sebi pa koristiti.

PRAVOČASNO NAJ VEDO, KAJ SE NE SME

Nekateri mlajši delavci, ki prihajajo na delo v Železarno s podeželja, zlasti nekateri iz Prekmurja in Dolenjske, imajo čudne pojme o premoženju, ki ga kot delavci tudi sami upravljajo. Nekateri namreč menijo, da se nikjer nič ne pozna, če vzame delavec par kilogramov žebeljev ali drugih predmetov, ki jih potrebuje sam ali njegovi sorodniki. Če pa so pri tatvinah zasačeni, skušajo opravičiti svoje dejanje s staro, že obrabljeno in neutemeljeno frazo: »Mene preganjate za 2 kg žebeljev, drugih pa ne vidite, ki kradejo na debelo.« Dolžnost vsakega člana kolektiva je, da vsakega prijavi, če krade, neglede na njegov položaj v delovnem kolektivu, ker je z vsako tatvino, pa naj bo velika ali majhna, oškodovan delovni kolektiv oziroma vsak delavec. Tako je vzel G. V. iz Zabukovja, ki je komaj dobro pričel delati v žebeljarni, med letom 1955 najmanj 5 kg raznovrstnih žičnikov in še nekaj drugih manjpomembnih predmetov v skupni vrednosti 475 din. Kljub temu, da gre v danem primeru za tatvine razmeroma majhne vrednosti, je bil obsojen na 2500 din denarne kazni, na plačilo stroškov postopka 500 din in povračilo škode podjetju. Tako nazadnjaško pojmovanje o družbenem premoženju bomo lahko odpravili z doslednim obravnavanjem vsake tatvine, seveda v prvi vrsti s preprečevanjem, če pa tudi to ne bo zaleгло, pa s kazenskimi ukrepi.

VSE MU JE PRIŠLO PRAV

B. M., delavec iz lužilnice, je vzel postopoma v drugi polovici leta 1955 iz obrata lužilnica 5 kom. železnih zagozd, eno staro verigo, dolgo 3,50 m, 1 kg odpadnega bakra in 3,30 m trožilnega kabla v skupni vrednosti 2335 dinarjev in te predmete znosil postopoma domov na Lancovo. Obsojen je bil na 5000 din denarne kazni in plačilo stroškov 300 din.

14. avgust 1917 - Piloti so zgrešili cilj; posledica letalskega napada - pogorišče na Koroški Beli, kakor kaže naša slika

Zgodovinska obletnica

40 let je poteklo 14. avgusta, odkar so bile Jesenice prvič v zgodovini svojega obstoja bombardirane iz zraka. Bilo je med prvo svetovno vojno leta 1917. Zjutraj okrog pol osme ure so priletela italijanska vojna letala »Caproni« in odvrгла bombe. Nekaj jih je padlo v tovarno samo, na prostor, kjer se je takrat tehtal in izdajal premog za delavce, ena ali dve pred hišo, imenovano »Majstrhaus«, ena pa na Jelencovo hišo.

Sploh so padale takrat bombe le bolj po »Groblah«. Tako je padla ena na Mencingerjevo dvorišče in je drobec od te bombe ubil tov. Pesjaka, očeta Daneta in Jožeta Pesjaka, ki je stal na pragu Ravnikove hiše in držal otroka v naročju. Otroku samemu se ni zgodilo nič. Drugi drobec je ubil enega dečka. Večina bomb pa je padla na Jelen kamen, kjer je gozd gorel ves teden in se goličave od tega požara poznajo še danes.

Ko so letala odvrгла bombe, so odvrгла še listke, z obvestilom, da se čez nekaj ur vrnejo.

In res so se pojavili kmalu po eni uri opoldne, tokrat nad Koroško Belo in jo zasuli z bombami. Kar niso porušile bombe, je uničil ogenj. Prijazna vasica je bila v nekaj urah skoraj v celoti porušena.

Napačno je bilo takratno mnenje prebivalstva, da so bile bombe namenjene zjutraj tovarni na Savi, opoldne

pa tovarni na Javorniku. Vedeti je namreč treba, da je bila takratna KID last italijanskih delničarjev, zato laška letala niso tolkla lastne tovarne.

Bombardirati je bil namen jeseniško postajo (kot je praviloma zapisal dopisnik iz Koroške Bele v zadnji številki Železarja), ki je bila za takratno soško fronto važno železniško križišče. Kljub temu pa, da bi morale te bombe uničiti postajo, je zanimivo to, da niti ena bomba ni padla višje od sedanjega fiskulturnega doma.

Drugačno pa je bilo bombardiranje Jesenic v drugi svetovni vojni. Dne prvega marca 1945. V presledkih pičle pol ure so v dveh valih skoraj po 28 letih naše mesto drugič rušile bombe iz zraka. Tudi te so bile namenjene postaji in so vsaj delno zadele svoj cilj.

Prav bi bilo, če bi se ob tej žalostni 40-letnici prvega bombardiranja Jesenic našel nekdo, ki bi izpopolnil ta skromni sestavek, z namenom, da otmemo pozabi tiste tragične dni, ki smo jih preživljali takrat. To tembolj, ker spričo strašnega atomskega orožja, ki ga pripravljajo vojni hujskači, opozorimo mladino na strahotne posledice in jo vodimo k temu, da se bo borila za mir in proti vojni.

T. F.

Vaško slavlje na Hrušici

Hrušica je dostojno počastila 15. obletnico ustrelitve talcev na Belem polju

V. vaški praznik na Hrušici sodi med veličastne, množične in politične manifestacije. Prostovoljno delo pred spomenikom, priprave za kulturni spored, ureditev razstavne dvorane in zasilna ureditev prostora za kulturne prireditve v nedograjenem domu »DPD Svoboda« so bili zunanji odmevi obsežnih priprav za praznovanje. Lahko trdimo, da je Hrušica kot vedno tudi letos s celotedenskim sporedom zelo

Odkritje spominskih plošč na Belem polju

Foto: Torkar

lepo praznovala V. vaški praznik v spomin na 15. obletnico ustrelitve talcev in vseh žrtev fašističnega nasilja.

Nekaj svetlečih raket je naznanilo začetek vaškega praznika, na slavnostni seji pa je bila podana uvodna misel o pomenu praznovanja te pomembne obletnice. Za budnico in koncertni program je po svoji tradicionalni navadi poskrbela godba na pihala »DPD Svoboda« s Hrušice. Lepo je uspela tudi razstava v prostorih »TVD Partizan«, kjer je bila razvidna dejavnost množičnih organizacij in društev, medtem ko je organizacija ZB NOV posvetila del razstavnega prostora dokumentaciji iz časov NOB in žrtvam fašističnega terorja na Hrušici. Prav tako so lepo presenetili filatelisti s Hrušice z bogato zbirko znamk, ki predstavlja le del njihovega arhiva. Množičen obisk na razstavi pa pomeni lepo priznanje organizatorjem te razstave.

Na sporedu je bilo tudi predavanje prof. Kambiča iz Ljubljane, ki je poljubno in na zanimiv način, ter z barvnimi diapozitivi in v besedi opisal lepote naše ožje domovine. V okviru kulturnega sporeda, ki je trajal ves teden, sta nastopila tudi mešani pevski

zbor in salonski orkester »DPD Svoboda«. S svojim programom sta obogatila počastitev praznika in zadovoljila številne poslušalce.

Costovanje članov mestnega gledališča z Jesenic z dramo »Operacija Altmark«, pomeni za Hrušico veliko kulturno poslanstvo in vrednoto, ki je odjeknila čustveno v hvaležnih srcih gledalcev.

Na dan 15. obletnice je bila zvečer pred spomenikom na Belem polju žalna komemoracija. Preureditev spomenika je dala svečanosti veličasten pogled, ki je sredi Belega polja in temne noči z vtisom nepozabno zrla v kruto minulost. V slavnostnem govoru, ki ga je imel tov. Franc Pintar, sekretar osnovne organizacije ZKS na Hrušici in tajnik odbora SZDL, je opisal zgodovinski pomen 15. obletnice ustrelitve 46 talcev, ki so dali svoja življenja za našo lepšo bodočnost. Ob tej priložnosti je sin padlega borca tov. Maksi Mavsar odkril spominsko ploščo 14 padlim borcem, med katerimi je tudi Ivan Krivec, organizator osvobodilnega gibanja v gornje savski dolini. Tov. Matilda Ambrožič, preživela interniranka iz zloglasnih taborišč in sestra 4 ustreljenih bratov, je odkrila spominsko ploščo 7 umrlim internirancem in 2 talcema, ki sta bila ustreljena l. 1941 v drugih krajih. Dva mogočna stebra s spominskimi ploščami sta skromna oddolžitev žrtvam v NOB. Ob zaključku je organizacija ZB NOV na Hrušici razvila svoj prapor z namenom in željo, da bi bil simbol vseh žrtev fašističnega nasilja, simbol bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov, simbol in čuvar svetlih tradicij NOB, simbol našega dela, miru in socializma.

Vaški praznik na Hrušici je bil proslavljen množično in je bil hkrati tudi sad enotne volje ter prizadevanja vseh množičnih organizacij in društev. Poleg že omenjenih uspelih prireditev in kulturnega sporeda pa so prebivalci Hrušice vložili veliko truda v preureditev spomenika. V ta namen so prispevali okoli 1200 prostovoljnih delovnih ur, medtem ko so člani SZDL, ki posedujejo vprežno živino, navozili okrog 40 m³ gramoza, oziroma so opravili 127 prevozov. Hkrati so bila opravljena prostovoljna dela tudi na športnem igrišču, pri preureditvi dvorane in na raznih olepševalnih delih v vasi oziroma naselju. Vodstva družbenih in političnih organizacij na Hrušici se tem potom zahvaljujejo ObLO Jesenice, Upravi Železarne Jesenice in vsem, ki so v nemajhni meri moralno in materialno podprli organizatorje tega velikega slavlja, zahvaljujejo pa se tudi članom društev in organizacij, ki so v tako velikem številu sodelovali pri organiziranju in izvajanju sporeda v okviru letošnjega vaškega praznika.

BB

Dopust, ti čas presneti

Človek res ni nikoli zadovoljen. Vrneš se z dopusta, pa godeš. Dvanajst dni na morju, to ni kar tako! Pa udobnost, da je le kaj. Pred glavno pisarno čakaš v jutranjem hladu že od pol petih zjutraj, da ne bi sedel na zadnjem sedežu avtobusa, ki te bo potegnil tja do velike luže. Tudi naša skupina je tako potovala v Crikvenico. Sedli smo v avtobus, cicibančki na najlepše sedeže spredaj, vsega navajeni starejši ljudje pa v gugalnico zadaj. »Navisan« smo jedli na debelo. Kaže, da je pomagalo. Šlo je brez težav. Avtobus je bil pravzaprav od vseh najbolj bolan in še lačen povrhu. Že v Kranju smo mu morali dati »avtosan«, da ni več bruhal iz hladilnika. Na črpalki je še malo pozajtrkoval, nato pa hajd, kolikor toliko hitro proti Ljubljani in dalje proti morju. Pred odhodom iz Kranja bi sicer kmalu ostala brez odih na morju dva žejna tovariša, toda sinko je z energičnim jokom le preprosil šoferja, da je ustavil. Videti je bilo, da je bil zajtrk le za avtobus, mi smo pa potrpeti tja do Postojne. Tam smo prvič segli v kuverto po počitniško. Še eno rundo in spet nas je bencinski konjiček vlekel dalje. Meglice so se dvignile iz kotlin in tudi po zasnih glavah se je zdanilo. Doslej za čudno mirni otročaji so zlezli iz naročij kot martinčki na sonce in najavili svojo prisotnost z vedno glasnejšim čebljanjem. Svet res naglo napreduje. Manjši cicibani so s pravo veščino ugotavljali tipe vseh vrst vozil, ki smo jih srečavali. Začlenjaš celo verjeti, da boš tudi sam čez kakih deset let kupil bencinskega konja, saj ti že mali potnik s tremi leti pove, kaj je Tomos in kaj Fiat 600. Vožnja je bila vedno lepša in pestrejša. Prehiteli smo vse Mopede in celo kak avtomobil. Z brega je šlo naravnost čudovito. Tja do reškega pristanišča. Kratek postanek. Velike ladje so nas tako prevzele, da je moški del posadke pozabil celo na jutranja »zdravila«, ženski del pa celo na izložbe, ki pa so k sreči precej vstran od pristanišča. To je za hitro potovanje važno. Prvo in drugo. Bencinski konjiček se je morja in lepega vremena tudi sam razveselil in je kot za stavo brzel po lepi asfaltni preprogi vedno bliže cilju. Prav pred domom smo izstopili. Prvič nas je večina potovala z ugodnostjo, da ni bilo treba vsako uro prenašati kovčkov sem in tja. »Bravo!« tistim, ki so prišli na idejo prevoza z avtobusom.

Čez naš dom ga ni. Vsako leto je bolj domač in zmerom je kaj novega. Sliši se, da ga bodo še modernizirali. Hrana je pa že itak odlična. So ljudje, ki vselej godejo in godejo tudi tukaj nad hrano. O, kaj bi bilo, če bi jim doma pogledali v lonce! Za kazen so se prav ti običajno najbolj zredili in to prav na morju. Menda od »slabe« hrane. Brez bifeja pa pri nas ne gre in tudi morje brez njega ni morje, dopust brez bifeja pa sploh ni dopust. Večina je tam izčrpala svoj reprezentančni fond, tako da niti ni bilo treba kaj dosti zahajati v »Terapijo« ali kam drugam. In kapljica! Kot da bi grozdje jedel. Prav, pa recimo »grozdje v omakie«. Ko bi naši »vrli« gostinci kupili kdaj vozno karto še malo dlje od postaje »Šiška«, bi bilo nemara bolje! Da bi doma na Jesenicah kje dobili tako kapljico in po 140 dinarjev, kot v našem domu v Crikvenici, pa le ne gre. Škoda! Sicer je itak treba zatirati alkoholizem. Naj ga pijejo raje po dvesto in po več, da ga bodo manj pospravili. Poleg tega pa vinogradom, ki dajejo tako vino, toča dosti ne škoduje. Kar je res, je pa le res. V našem domu je celo na ledu servirana pijača. Brez ledarne! Pravcati užitek je tudi, kadar zakolješ na plaži lubenico, ki si jo prej ohladil v hladilniku. Saj pravim, kar je res, je res. Dopustu v našem domu vsa čast! Godrnjači pa naj ostanejo le doma in gredo obirat borovnice v gozd.

Veselo je pri morju. Naša skupina je bila še prav posebej razporejena. Le kranjsko peti in biti bolj glasen, je nevarno. Miličniki prehitro slišijo in potem je narobe. No, saj imajo prav. Mir mora biti. Škoda je le, da to ne velja

tudi za Nemce, ki so vztrajno rogovilili pozno v noč. Na to se pa ne spoznamo, kajti to je »turizem«. Naj že bo, kakor je, eno drži, namakanje snežnobelih teles v toplem morju je pa le brez primere. Bili smo taki ob odhodu, kot bi nas s kavo polil, tako porjaveli. Plaža nima primere. Bili smo skoro bolni od smeha, ko smo se poslavliali. Odhod pa je prinesel še več posledic: zarjavelo zapestno uro (morje!), prazne denarnice, polne otroške žepe školjk, strah zelišč, zlasti lorberja, polne otroške žepe školjk, strah pred skorajšnjim nastopom službe in pred jeseniškim dimom in še mnogo drugega. Hitro je minil čas, prehitro. Spet smo sedli v avtobus, le da je bil tokrat bencinski konjiček veliko slabše volje kot prejšnji. Izgleda, da je že prestar za na morje in je bolje, če vozi na svoji stari poti proti Cerkljam. Potovali smo s polovično brzino naših Tamov, kar je presneto počasi. No, pa počasi se tudi daleč pripelje. Celó na Jesenice.

Pa si le vesel, ko zadiháš spet naš gorenjski zrak. Da, nikoli ni človek zadovoljen. Ko si tu, želiš drugam, nazadnje pa le spoznaš, da je tudi v zakajenem domu lepo. Drugo leto pa spet kam k veliki luži, če bo prostor in tako kot letos.

Godrnjati le nikarte preveč, saj se bo izpraznjena denarnica kmalu spet poredila, najpozneje dotlej, ko jo bo spet pregazil premog in krompir za zimo. Toda čez dopust na morju nikarte godrnjati!

-ms-

V slovo našemu sodelavcu in dobremu tovarišu

Bili smo presenečeni in skoraj nismo mogli verjeti, da je po kratki, toda težki bolezni umrl tov. Jože Svetelj. Bolan je bil le nekaj dni, zato je iskal zdravja v jeseniški bolnišnici. Po ugotovitvi tamkajšnjih zdravnikov ni bilo več pomoči, zato so ga prepeljali v Šenčur pri Kranju, kjer je 17. julija ugasnilo njegovo življenje.

Tov. Jože Svetelj je bil zaposlen polnih 34 let v kovačnici naše železarne. Delal je pri težkem pnevmatičnem kladivu, predtem pa je bil zaposlen kot orodni kovač. Skozi njegove roke je šlo na tisoče orodnih izdelkov. V železarni so ga poznali kot dobrega strokovnjaka svojega poklica in pridnega delavca.

Že v lanskem letu so ga zdravniki opozarjali, da bo treba prenehati s težkim delom zavoljo zdravja, toda Jože je hotel vztrajati na svojem delovnem mestu do upokojitve. Vendar se mu želja ni izpolnila in sredi dela ga je pokosila smrt. Zapustil je ženo, hčerko in sina, ki je priznan javni delavec v Kranju.

Njegovega pogreba so se v polnem številu udeležili sodelavci iz kovačnice, ter sodelavci iz drugih obratov železarne, ki so ga tudi odnesli k njegovemu zadnjemu počitku na pokopališču v Šenčurju. Železarska godba jeseniške Svobode mu je igrala na njegovi zadnji poti.

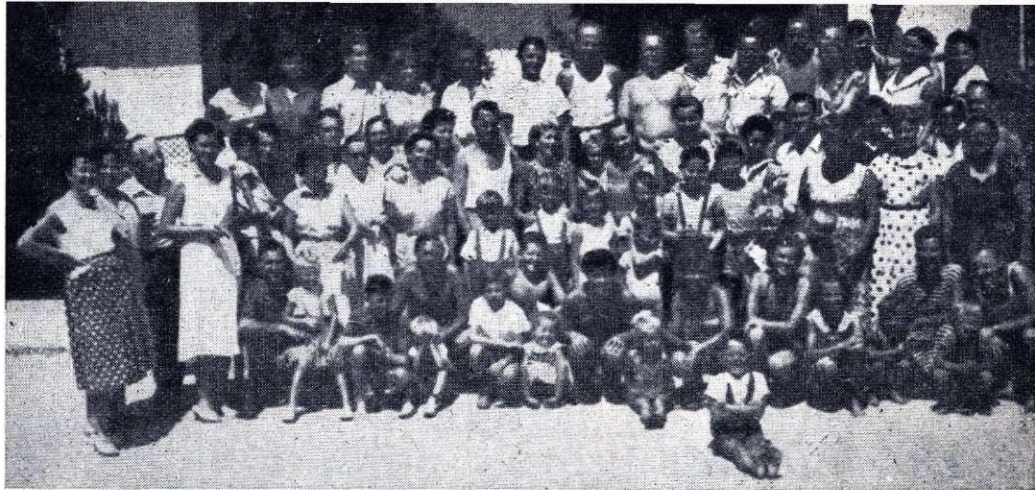
Ob odprtem grobu se je od pokojnika poslovil njegov obratovodja tov. Puh, kot prijatelj pa je govoril tudi njegov rojak iz Šenčurja tov. Janez Mlakar, ki tam uživa zasluženi pokoj.

Poleg njegovih sodelavcev - železarjev so se spominu pokojnega Jože oddolžili tudi številni prebivalci Šenčurja in okolice, ter ga na njegovi zadnji poti spremili v takem številu, ki ga Šenčurjani že dolgo niso videli. Pri prebivalstvu Šenčurja so jeseniški železarji tudi tokrat odnesli lep vtis, saj so dokazali, kako zelo cenijo in spoštujejo svoje dolgoletne sodelavce.

Slava njegovemu spominu!

Janez Mlakar

Foto: Talar Franc

Skupina naših sodelavcev, ki je koristila dopust v domu kovinarjev v Crikvenici

Prijetno razpoloženje v Crikvenici

V počitniškem domu naše Železarne v Crikvenici je zopet živahno. Doslej je koristilo svoj dopust blizu 400 naših sodelavcev iz vseh obratov železarne. Naši sodelavci se vračajo iz Crikvenice prijetno razpoloženi in zadovoljni. To velja tudi za skupino sodelavcev, ki je koristila svoj dopust v času od 5. do 17. julija t.l. Zadovoljni so s kvaliteto hrane, kakor tudi z upraviteljem in osebjem počitniškega doma.

Nikomur, ki se mudi v našem počitniškem domu v Crikvenici, ni treba biti lačen, kajti hrane je dovolj, tako da brez pretiravanja lahko trdimo, da je poleg Vodice in drugih krajev, kjer se mudijo naši

sodelavci na dopustu, tudi v Crikvenici lepo poskrbljeno, da si sleherni izmed nas nabere novih moči za delo na delovnem mestu v tovarni. V pismu, ki nam ga pišejo sodelavci iz omenjene skupine, priporočajo vsem tistim članom našega železarskega kolektiva, ki letos niso obiskali Crikvenice in Jadranskega morja, naj se v prihodnjem letu brez sleherne bojazni ali skrbi odločijo za letovanje v našem počitniškem domu v Crikvenici. Ob zaključku svojega pisma pa se sodelavci, ki so koristili svoj dopust v tej skupini, zahvaljujejo TO sindikalne podružnice za vso skrb in pozornost, ter za odlično organizacijo oddihov v letošnji sezoni. Sledijo podpisi naših sodelavcev.

Bertoncelj Kristijan – žrtev letalske nesreče

... zopet si koristil svoj letni oddih in kot po navadi, si se odločil, da ga preživi čim višje, v zraku, pod mogočnimi kumulusi in vročim soncem. Nestrpno si čakal svojih poletov, da boš zrl kot ptica s sinjega neba na pestra polja, zelene travnike in temne gozdove v objemu ponosnih gora, katere si vzljubil že kot otrok. Ljubeče si pogladil nemo ptico in pripravil vse potrebno za polet. Kolikokrat si že ponovil isto, a vselej z novim veseljem in željami.

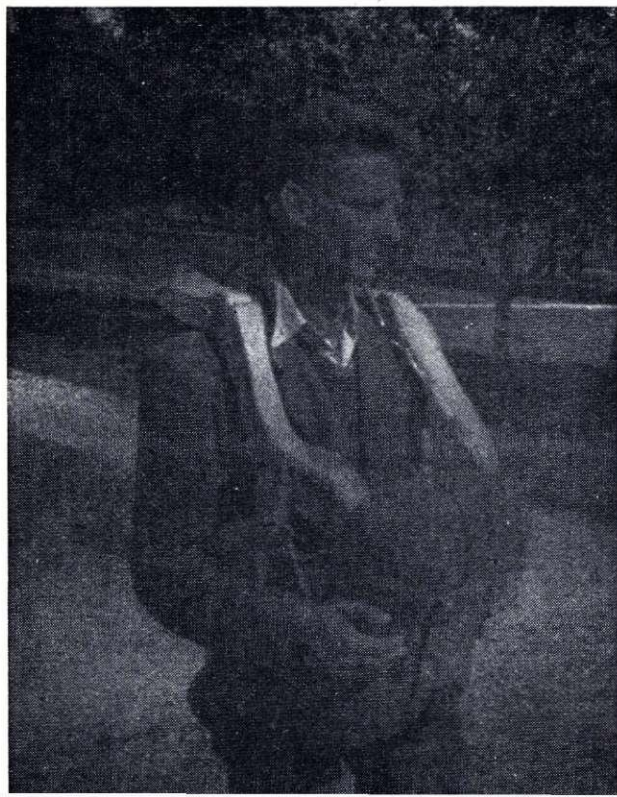
Vzdignil si se nad prelepo domačo grudo in brezslušno jadral s srečo v očeh in občutju. Nikoli Ti ni bilo dovolj visoko, dovolj dolgo. Včasih te je mrak moral prisiliti, da si se vrnil.

Tudi to pot si doživljal isto, tudi to pot si preletel vse, kar Ti je bilo drago. Vračal si se opit lepote, z novimi željami...

... toda, neizpolnjenimi!

Kakor se je nenadoma zrušilo letalo, tako naglo se je razširila med Tvojimi prijatelji in sodelavci tragična vest, da Tebe, Kristijana, ni več!

Ostalo je prazno delovno mesto delovodje. Delav-

ce lužilnice je presunilo. Le težko so se vživeli v delo. Vsi so čutili, da si še med njimi. Dober tovariš si jim bil in sodelavec.

Le še poslednjič so Te spremili in Ti nasuli številnega cvetja v počastitev Tvojega spomina.

Vsakdo, ki Te je poznal, tov. Bertoncelj, Te je cenil kot človeka, a sodelavci kot vestnega in marljivega delovodjo. Za Tebe ni bilo odmerjenega delovnega časa ne podnevi ne ponoči, niti v dela prostih

dneh. Tvoje življenje se je spojilo s Tebi zaupanim obratom. Kako malo je takih, in kako težko bo najti nadomestilo zate.

Obratovodstvo novih predelovalnih obratov ohranja tov. Bertoncelja v nepozabnem spominu in mu je hvaležno za vse njegovo nesebično delo v prid kolektiva. Njegov osební lik pa stavi za vzor vsem svojim sodelavcem.

Tone Čufar,

naš delavski pisatelj

»... Velika je ironija življenja! (Nobenega stavka menda še nisem bolj posrečeno zapisal. Prvo pismo v letošnjem letu Ti pišem v izrednih okoliščinah. Kakor veš, sem se vpisal na univerzo »pravice«. Policija mi je rešila nešteto vprašanj. Imam primereno stanovanje, hrano ter možnost čitanja in književnega ustvarjanja. Na »zunanji« svet me v zadnjem času ni vezalo. Zato tu ni nič tragičnega. Nasprotno! Živim intenzivno notranje življenje in sem mnogo bližje svojemu najdražjemu delu ko kdajkoli prej. Nerodnost je v tem, da sem povezan s sodrugi. Če bi bil sam »krivec«, bi bilo pač lažje...»

Čeprav izzvenijo besede, da je v zaporu mnogo bližje svojemu najdražjemu delu, kot ironija, je v tem le velik del resnice. V preiskovalnem zaporu je Čufar začel realizirati zamisel groteske, v kateri bodo nastopali brezposelni, tihotapci, zaljubljeni, pijanci, grobarji, samomorilci, oblast itd. Realizirati je začel »Mali Babilon«, ki jo je prvotno naslovil s »Ščurki«.

9. marca 1936 piše iz zaporov na Miklošičevi cesti v Ljubljani:

»... Odkar sem v preiskavi, in to je zdaj že deset tednov, precej berem in pišem. Zunaj bi gotovo ne našel toliko časa. Tu pa ga bo najbrž zmerom več, ker je vedno daljši dan in pravzaprav človeku ne preostaja nič drugega, kakor da bere in piše. Na policiji sem imel zadnje tedne v celici sotrpina, zdaj pa sem spet sam. A že doslej sem napisal skoro polovico groteske, ki se vrši v mrtvašnici. Upam, da mi tu pojde bolj od rok.

Nobena stvar na svetu ni popolna sreča ali popolna smola. Tako tudi ne moja izoliranost od sveta. Če ne bi imel knjig in bi ne smel pisati — bi bilo bolj trdo — a prestal bi, kakor mora marsikdo. Tovariša nekoliko pogrešam, ker je inteligenten dečko in resničen prijatelj. Prijetno je imeti v celici dobrega tovariša, vendar je za intenzivno duševno delo zelo potrebna samota. A zopet nikogar ni za pomenke...»

V tem pa je groteska »Ščurki« — kasnejši »Mali Babilon« — rasla. Ze v policijskih zaporih je končal prvo poglavje oziroma prvo dejanje (grote-

Miša Klinar:

Ilustriral Jaka Torkar

Naslednji dan sta z očetom zapustila Dunaj. Fric je na vlaku pozabil na mamo, na Anito in Merici, na generala s sabljo, na palačo, na vse, kar ga je tiste dni tesnilo. Pozabil je celo na pogovor med očetom in mamo, ki bi mu kot dobro vzgojen otrok ne smel prisluškovati...

»Čudno, nikoli nisem razmišljal, danes pa se spominjam vseh podrobnosti, čeprav je od takrat minilo že šestintrideset let,« se je bridko nasmehnil...

Z očetom sta se ustavila v Ljubljani. Oče je imel opravke in najela sta sobo v gostilni. Videl je, kako se natakariče in služabniki očetu klanjajo, vse drugače kakor pred drugim, kar je s svojimi otroškimi očmi hitro opazil. Zato je bil ponosen na očeta in ponosen nase, saj je do takrat z nekim, do tedaj neznanim občutjem začutil, da je več kakor drugi otroci. Ko sta bila v sobi, je oče rekel, naj ga počaka tam in odšel. Fric je ubogal in si ogledal ta čas sprejemnico in spalnico tik nje.

Sprejemnica ni bila nič posebnega: baročna omara z ogledalom; divan v prav takem slogu; miza s štirimi naslanjači. Preproga je bila že precej oguljena. Edino kar je ugodno vplivalo nanj, so bila vrata, ki so vodila na balkon. Bila so iz barvanega stekla. Potem ko si je ogledal še spalnico, jih je zaman skušal odpreti. Bila so zaklenjena. Mučil se je z zarjavelim ključem, a ključavnica se ni vdala.

Medtem je prišel oče. Ni bil sam. Z njim je bila kakor smrt suha, visoka rdečelasa gospa.

»To je, madame Elisabeth, Fric,« jo je predstavljal oče. »Pri tebi bo, dokler se ne vrnem.«

Z neodobravanjem je pogledal očeta. Najraje bi se mu uprl, a oče se je že obrnil in izginil skozi vrata.

»Mon petit,« je z visokim sopranom spregovorila madame Elisabeth, francoske besede pa je izgovarjala tako tuje, da je njen »mali«, kakor ga je imenovala, ni razumel. Zato jo je vprašal nemško (dasi je z očetom vselej govoril francosko), kaj bi rada.

»Ach, mon petit, spricht auch allemand,« se je začudila v mešanici francoščine in nemščine, kar se je Fricu zdelo zelo smešno.

»Mais, ma chère madame je vous ne comprend rien,« je rekel in se z otroško odkritosrčnostjo zasmeljal.

Rdečelas gospo je moral Fričev smeh užaliti. Njen starikavi koščen obraz se je tako čudno namrdnil, da se je Fric znova zasmeljal. Rdečelasa gospa je užaljenost potlačila. Končno sta se šele sporazumela, da ji je blagorodni oče, tako je imenovala Fričevega očeta, naročil, naj sinu pokaže ljubljanske zanimivosti.

Počesala ga je in šla sta na sprehod. Vodila ga je po ljubljanskih cerkvah in mu kazala podobe na oltarjih, pred katerimi je moral z njo poklekati in moliti, dasi se mu je najmanj ljubilo. S kakšno resnobo in sveto zamaknjenostjo (Fric se je moral ob tem spominu nasmehiniti) mu je razlagala dolgočasne obraze Kristusov in Marij ter drugih krščanskih svetnikov na oltarjih in križevih potih, kakor da bi teh svetnikov ne poznal in še nikoli videl.

Vesel je bil, ko sta zapustila stolnico, in po ulicah, ki jih je zalivalo prijetno majsko sonce, hitela proti muzeju. Nič kaj rad ni vstopil v sivo stavbo. Kljub temu pa je bilo v muzeju prijetneje, kakor v ljubljanskih cerkvah. Ni mu bilo treba poklekati, se neprestano, kakor madame Elisabeth križati in polglasno moliti. V muzeju je bilo tudi bolj pestro. Vendar ga ni mikala preostrost razstavljenih predmetov. Bolj ga je zanimala vnema, s katero mu je rdečelasa madame razlagala našemu času ohranjene, davne starine. Še danes po tolikih letih jo vidi, kako je ob pripovedovanju pačila obraz in krilila z rokami, kako ga je skoro ob vsakem stavku z »mon petit«, potem pa globoko zajemala sapo, kakor da bi imela naduho, in jo potem porabila za naslednji stavek. Vse to je Frica takrat zabavalo bolj kakor njene besede, ki jih je le mimogrede poslušal. Njegovo pozornost je prebudila šele, ko je omenila Napoleona in začela govoriti o Francozih.

O francoskih vojnah v začetku stoletja in francoski Iliriji so doma večkrat govorili. Vselej, kadar so se spominjali deda, navdušenega občudovalca imperatorja Napoleona in jeseniškega maira v času Ilirije, Fričev oče je pripovedoval o svojem očetu Ruardu Leopoldu kakor o kakem napoleonovem generalu. Zato je Fric prekinil pripovedovanje madame Elisabeth in rekel:

»Moj ded je bil francoski general.«

»Kako, mon petit?« se je začudila madame Elisabeth in ugovarjala, da ni res. Poznala je zgodovino vseh imenitnih in imovitih ljudi na Kranjskem in razumljivo tudi Ruardov. Mali pa se ni zmenil za njeno ugovarjanje in je vztrajal pri svojem.

»Res je,« je govoril. »General je bil. Francoske vojake je peljal čez hribe na Koroško in naklestil Avstrijce...«

Madame Elisabeth bi ga najraje prekinila, saj je mali nehote ranil njen patriotizem do slavne podonavske monarhije. Njen že itak podolgovati obraz se je podaljšal in med pege se je razlila karminasta rdečica.

Mali Fric se za to ni zmenil, kakor je bil že večkrat slišal očeta: »Mnogo premoženja smo izgubili,« je govoril z očetovimi besedami. »Ko so se vrnil Avstriji, so obsodili mojega deda na smrt...« »Ali so ga ujeli?« ga je prekinila rdečelasa gospa in se ugriznila v jezik, kakor da je pravkar zagrešila predrznost. Ko ji je mali Fric rekel, da tega ne ve, je hotela svojo predrznost popraviti.

»Mais mon petit, vaš spoštovani ded ni bil, kar govorite. Vaša spoštovana rodbina je že več kakor sto let na Savi in se ukvarja z železarstvom. Kako neki naj bi bil potem vaš blagorodni ded francoski general?«

ska je po obliki podobna filmskemu scenariju. O tem nam poroča Čufarjev »sotrpina«, tovariš Franko iz zapora: »Posebno zanimiv primer me je dovedel do tega, da sem spoznal Toneta v okoliščinah, ki so za »navadnega« zemljana sicer bolj redke. Prijatelji se spoznavajo v nesreči! To menda ne velja le za stara znanstva, temveč tudi za ona, ki so porojena v nesrečah.

Sicer nama pa ni slabo. On mnogo piše, jaz pa čitam. Doletela me je celo čast, da sem kot prvi prebral eno dejanje njegovega najnovejšega opusa - groteske »otroka tukajšnjih policijskih zaporov«. So pa v najinih urah tudi intermezzi, polni raznih spominov, smeha in podobnih občutij. Čufar je optimist, kakor mora biti človek, ki je danes politični jetnik in so mu revolverji odvzeti...«

Prvo sliko »Malega Babilona« je Čufar prinesel že iz policijskih zaporov. Groteska se je realizirala tako, da so v njej nastopali Tihotapec, Bajtarjev študent Mirko, Policaj, Gospod Henrik Gorjan, Grobar, Študentka Sonja Knezova, Invalid, Brezdomec, Gospodična Maja, Hišna Lojzka, Tat, Gospod Knez, Gospa Knezova in godci. Prva slika, naslovljena »V pričakovanjih«, se godi na pokopališču. Tihotapec in špekulant pričakujeta trgovca Gorjana, s katerim sta po verižništvu v zvezi. Gorjan ne bo prišel sam. Poslal bo sina. Razpoznavni znak je roža v gumbnici. Bajtarjev študent Mirko prvi zaplete dejanje, ker ima v gumbnici rožo. Mirko pa je, že prej skrit, zvedel za vse iz pogovora med tihotapecem in špekulantom, za kaj gre. Ko ga spoznata, da je Bajtarjev, se zbojita. Čakata Gorjanovega sina. Tega pa še nikoli nista videla. Pride policaj, ki ga pričaka špekulant in ga zvabi na cviček v gostilno k Marjanci. Tedaj se pojavi Henrik, Gorjanov sin. Sreča se z Mirkom, ki ima rožo - razpoznavni znak. Z Mirkom se poznata s seminarja. Čudi se, da Mirko veriži za njegovega očeta. Skoro ne verjame, a kljub temu pravi: »Gospod, opraviva hitro,« in mu ponuja denar. Tu nastane nov zaplet. Mirko omeni gospodu Henriku Majo, tajnico njegovega očeta in mu jo hvali. Mirko ima s tem svoj račun. Ljubi namreč Sonjo, ki jo hočejo Knezovi in Gorjanovi zaročiti s Henrikom. Henrik pravi, da je Maja vsiljivka, in ponuja Mirku denar. Ta ga zavrne in reče, da med tihotapecem in prevarante ne spada. V tem pride policaj s špekulantom. Henrik misli, da gre ponj. Nastopi grobar. Policaj odide. Izza zidu se pokaže zopet Mirko in govori gospodu: Strah je mimo. Henrik se zaplete v pogovor z grobarjem in odide z njim. V tem pride Sonja, ki jo je Mirko pričakoval. Rad bi, da bi Sonja spoznala, kakšnega zaročenca ji njeni namenajo. Grobar in gospod se vrmeta, Sonja se stisne v kot, Mirko pa prisluškuje. Nastopi še invalid, ki išče grobarja. Zena mu je umrla in zdaj bi rad videl, kje bo pokopana. Z grobarjem odide na beraški konec pokopališča.

Sonja je še vedno skrita. Mirko pri-
stopi h gospodu in ga napelje na po-
govor, s katerim hoče Sonji dokazati,
kakšen človek je Henrik. Sonja zve,
da je stari Gorjan na robu propada in
se zato hoče rešiti s Sonjino doto.
Sonja je tudi bogata. Kljub temu pa
se v Mirkovo začudenje vzbudi v So-
nji sočutje do gospoda. V tem se vr-
ne invalid in se nameni h gospodu,
da bi ga poprosil miloščine. Gospod
mu da nekaj denarja. Odiše. Prejšnja
trojica ostane. Tehnica se obrne v
Mirkov prid. Neživljenjski Henrik gre
k zidu, potegne revolver in se hoče
ustreliti. Mirko: »Sonja, glej Hamleta
našega stoletja!« — V tem se preko-
bali čez zid brezdomec in se zadene
v gospoda, ki prestrašen sproži revol-
ver. Brezdomec ga zgrabi. Gospod
prestrašen kriči na pomoč, Mirko ga
reši, ker brezdomec bajtarjevega po-
zna. Brezdomec potem pripoveduje,
kako je na veselici, ki so jo meščani
priredili v »dobrodelne« namene — za
mestne reveže. Godba se sliši tudi na
pokopališče. Nato brezdomec zleze
skozi okno v mrtvašnico in leže na se-
cirno mizo, da bo prenočil. V mrtvaš-
nici pa imata tihotapec in špekulant v
krstah svoje blago...

Taka je kratka vsebina prve slike.
Marca 1936 piše Čufar iz zapor, da je
»spravil« tudi drugo in tretjo sliko
pod streho: »Ščurki« (groteska) so pod
streho že s tretjo sliko. Se dve sliki,
pa bo! V dveh, treh tednih! Potem
pride piljenje! Mislim, da bo
stvar precej posrečena! Želeti je! Odr-
sko nudi režiji in ansamblu stotero
možnosti. Za male odre pa ne bo, kaj-
ti groteska ni burka... S »Ščurki« bo
torej realizirana ena izmed mojih
mnogih literarnih zamisli! Potem
pa na druge stvari!

Delo ga je reševalo ubijajoče sa-
mote med stenami zapor. Iz pisem,
pa tudi iz same groteske se vidi, da
ga zapor ni motil, marveč je dobro
izkoristil »državno štipendijo v natu-
ralijah«, kakor imenuje v pismu zapor,
»štipendijo«, ki mu jo je »poklonila
država brez posebne protekcije in ve-
likega moledovanja.« Sliki »Srečanje
v parku« in »Nočni ples med mrlički«,
polni duhovitih zapletov, sta bili na-
pisani že meseca marca. Sredi aprila
1936 pa piše v pismu: »... V prazni-
kih sem si sam pripravljal najlepše pi-
rhe: dovršil sem grotesko... Če bi ne
bil zaprt, bi je prav gotovo ne spravil
pod streho. V dobrih treh mesecih...«

Groteska se konča, da se gospod
ustreli, godba, ki se vrača z veselice,
pa igra vesele koračnice ob mrliču.
Kdo bi se žalostil nad izumiranjem
starega sveta?

Maja 1936 piše iz preiskovalnega za-
pora in upa, da bodo grotesko »Mali
Babilon«, kakor je preimenoval prvot-
ne »Ščurke«, igrali v ljubljanski Dra-
mi. Dramaturg jo je že prebral, a mu
še ni prišel sporočit Zupančičevega
mnenja. »Vzlic temu, da bi mi bila
ljubša sigurnost, ne dvomim, da bi
Zupančič ne bil za uprizaritev, ker se
zelo zavzema za »Ameriško tatvino«,
ki se z grotesko ne more primerjati.

»Mi smo Francozi,« je odločno rekel Fric in vztrajal pri tem,
kar je povedal o svojem dedu.

Madame Elisabeth ga ni več prekinjala. On pa je govoril, da je
le čisto zlato rešilo dedu življenje. Poslušala ga je, čeprav je poznala
zgodbo o Leopoldu Ruardu, dedu tega malčka, ki je najel lovce,
da so peljali francosko vojsko z Jesenic čez Karavanke in ji omogočili,
da je vpadla Avstrijem v hrbet ter jih porazila. Vedela je, da je
zaradi tega avstrijska oblast po ponovni okupaciji Kranjske obsodila
Leopolda Ruarda na smrt, a se je odkupil z »merniki zlatnikov«,
kakor je še dolgo potem krožila ljudska govorica. Madame Elisabeth
je vedela, da so zlatniki spremenili Ruardovo obsodbo v pokoro. Ded
tega malčka je moral v spokorniški obleki nesti na Sedlo, preko
katerega so vdrl Francozi na Koroško, in nazaj velik lesen križ.
Tako se je spravil z Avstriji, ki so potrebovali njegovo železo in
jeklo.

Zato se ji je zdelo nesmiselno, da bi prekinjala malega, in se je
prepustila otroški domišljiji, ki si je zgodbo Leopolda Ruarda tol-
mačila po svoje.

»Na križ, ki še danes visi na našem gospodarskem poslopju,«
je govoril mali, »so ga hoteli Avstrijci pribiti... Ali niso prav tako
brezsrčni kakor tisti, ki so križali našega gospoda Jezusa Kristusa?
In če bi pribili nanj mojega deda, bi mu prav tako prebodli s sulico
srce...? O prav gotovo bi se potem podnevi stemnilo in nastal bi
potres, čez tri dni bi vstal od mrtvih, ali ne, madame?«

Madame Elisabeth je molčala. Mali Fric pa ni čakal, kdaj bo
odgovorila, marveč je razmišljal o vstajenju svojega deda od mrtvih,
kar bi se po njegovem prav gotovo zgodilo, če bi ga Avstrijci takrat
križali.

»Ne, madame? To bi ne bilo napak! Praznovali bi potem dve
veliki noči, eno za mojega deda Leopolda Ruarda, drugo za našega
gospoda Jezusa Kristusa...«

Še je govoril, da bi nato v cerkvah poleg Jezusovega križevega
pota upodobili še Ruardov križev pot.

Za te besede bi ga versko občutljiva madame Elisabeth najraje
po ustih. Sveta jeza jo je pekla, a jo je potlačila. Ob mislih na zlat-

nike, ki jih je za varuštvo tega pobalina menila dobiti od gospoda Viktorja Ruarda, tovarnarja in veleposestnika, ki je veljal za najbogatejšega človeka na Kranjskem, se je njena sveta jeza ohladila. Morda bi se ne, ko bi vedela, da tarejo tega najbogatejšega človeka ogromni dolгови, ki mu jih je bila napravila njegova oboževana in ljubljena žena. Zato je pustila, da je otrok tega bogataša govoril, kar je hotel. Že tretjič je ponovil besede, da bi Avstrijci najraje uničili Ruarde, a imajo neprecenljive koristi od njih.

Kako bi mogel vedeti takrat..., je vzdihnil Fric Ruard v Kovačevi krčmi in si z rokami podprl glavo, težko od obupa...

Kako bi kot otrok vedel, da se je posrečilo nad njegovim očetom Viktorjem Ruardom drugim, kar se nekoč ni posrečilo Avstrijcem nad njegovim dedom Leopoldom Ruardom. Časi so se spremenili. Viktorja Ruarda so tesnili dolгови. Modernizirati bi moral svojo tovarno, a ni imel sredstev. Vedel je, da ga lahko uničijo že gorenjske fužine, če se združijo v industrijsko družbo.

In te so se na združitev pripravljale prav tisto leto, ko je bil z malim Fricem na Dunaju. Ljubljanski trgovci in finančniki Luckmani so pridobili Zoise. Jaborneggi so odrekli. Sklenili so, da bodo prenehali fužinarji in fužine na Slapu pri Tržiču prodali novi družbi. Prav tako dediči kneza Kulkovskega. Ruarda pa k ustanovitvi nove zamišljene družbe niti povabili niso. Verjetno so nasprotovali Zoisi, njegovi zagriženi sovražniki, s katerimi se je že od leta 1846 pravdal zaradi neke posesti.

Viktor Ruard je bil realist in je že tisto pomlad leta 1869 dobro vedel, da novi družbi ne bo mogel kljubovati. Čeprav se je še na poti iz Dunaja v Ljubljano v sebi boril, ali naj proda svoje imetje, ali ne, se je moral odločiti za prodajo in zatreti v sebi žgočo ljubezen do podjetništva. Pokopati je moral misli na modernizacijo svojih obratov, sanje, da bi v tovarni na Savi začel uporabljati nova tehnična odkritja pri pridobivanju železa in jekla. Trda resničnost, v katero so ga vrgli dolгови, je razblinjala privide modernih plavžev na premog, ki so v Angliji že izpodrinili plavže na oglje, in martinovke, ki so bolj in bolj izpodrivale stare presnovke za pridobivanje jekla.

Vsega tega se je Viktor Ruard zavedal. Znaki fužinarskega razkroja so se na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem že kazali. Konkurenca moderne industrije na svetovnem trgu je učinkovala zastarele fužine in železarne. Železarni v Ponikvah na Dolenjskem in v Gradcu v Beli Krajini sta že propadli in propadla je tudi železarna in livarna na Dvoru pri Žužemberku. Jeklarna in valjarna v Prevaljah na Koroškem je že preživela zlato dobo in lastniki Angleži Rosthorni so nehali investirati vanjo. Enaka usoda je čakala tudi druge manjše železarne, fužine in plavže... Obstoje železarstva bi najlažje ohranili na Gorenjskem. Le način proizvodnje in gospodarstva bi morali spremeniti. Drobnoufužinarstvo se bo moralo nujno umakniti industrijskim družbam, podprtim z močnim finančnim kapitalom.

Vse to je vedel Viktor Ruard, a so ga prehiteli Luckmani, Zoisi in imoviti ljubljanski trgovci Vincenc Seunigg, Aleksander Dreö ter Karel Knut s svojim zastopnikom Leopoldom Bürgerjem, ki so bili poleg Luckmanov solastniki privilegiranega cesarsko-kraljevskega parnega mлина v Ljubljani, ter trgovskega importnega in eksportnega podjetja z žitom, moko in mlevskimi izdelki. Da, ti so ga prehiteli in Viktorju Ruardu se je razmišljanje na tisti bridki poti z Dunaja spremenilo v sklep:

Prodám!

Prav tedaj, ko se je mali Fric sprehajal z madame Elisabeth po Ljubljani in si ogledoval ljubljanske znamenitosti, se je Viktor Ruard mudil pri Lambertu Carlu Luckmanu, lastniku špedicijskega podjetja in veletrgovine, ter solastniku cesarsko-kraljevega privilegiranega parnega mлина v glavnem mestu Kranjske. Ponudil mu je prodajo svojega imetja, a Lambert Carl Luckman se ni mogel odločiti.

Bila je samo šola zanjo. A tudi »Ljubzen v kleti« je sprejeta...»

Ne! Groteska ni bila igrana v Drami. Čufar je bil na razpravi obsojen in je za leto dni »odpotoval« v Glavnjačo. Ko se je vrnil iz zapora, je »Mali Babilon« izhajal kot podlistek v »Našem kovinarju«, leta 1939 pa je izšel tudi v knjižni izdaji.

Ko je prišel Tone Čufar iz Glavnjače, se je naselil v Mariboru. V tem času je pisal svoje zadnje dokončano delo, roman »Pod kladivcem«. Njegovega izida pa avtor ni dočakal. Izšel je šele leta 1950 v Sindikalni založbi v Ljubljani.

Vojna je dohitela Čufarja v Mariboru. Pred Nemci pa se je umaknil v Ljubljano, kjer je deloval kot aktivist in organizator OF. Živel je ilegalno...

Neizpolnjeni načrti

Navadno se o zamislih in načrtih ne govori, kadar se govori o življenjskem opusu umetnika. Saj so nerealizirane zamisli komaj zaplodki, nerealizirani načrti pa kot nedonošeni otroci. Tudi nedokončana dela še niso umetnine. Umetnost je neizprosna in zahteva zase le zaokroženo celoto. Z umetnikom, ko se poslovi od življenja, umro tudi njegove zamisli in njegovi načrti, pa tudi dela, ki jih ni mogel dokončati. Živo ostane le tisto, kar je kot celota samostojno zaživel. Umetnina je namreč živa tvorba in živi toliko časa, dokler ima kaj ljudem povedati, ali bolje, dokler ima v sebi moč, da človeka pretrese. Zato ni važno, kdaj in v katerem času je bila zapisana. Homer nas z Iliado in Odisejo še vedno prevzame, dasi je to prva literarna umetnina, ustvarjena v davni, o kateri zgodovina le malo ve. Grška dramatika Sofoklej in Euripid nas še vedno pretresata s svojimi tragedijami, Aristofanove komedije (Slovenci poznamo Lizistrato) nas razvedrijo in še vedno polnijo z občudovanjem. Tudi nekateri starolatinški poetje (Horac, Ovid in drugi) nam morejo povedati še marsikaj, le da jih manj poznamo, ker jih nimamo v slovenskem prevodu. Stari kitajski pesniki, med njimi božanski Li Tai Po, še živijo v svojih pesmih. Slovenci imamo izbor iz njihove lirike v prevodu Alojza Gradnika. Li Tai Po in Vu Tu učinkujeta tako sveže, kakor da bi bile njune pesmi napisane danes, čeprav sta živelja že pred tisoč dve sto leti. Veliki italijanski pesnik Petrarca je s svojimi soneti oplodil našega Prešerna. Veliki Anglež, pesnik in dramatik Shakespeare je več. Spomnite se samo na Romea in Julijo ter Othello, ki ste ju videli lahko zadnja leta na odru Mestnega gledališča. Takih velikanov v svetovni literaturi je še nekaj. Njihova dela pričajo, da je umetnina živo bitje, dokler more človeku kaj povedati. Ko mu nima več kaj, umre in njen grob zasledimo le v zgodovini slovstva.

Vendar vse to ni tragično za umetnika, ko še živi in ustvarja. Tragično je le, da čas beži s tako naglico, v njem pa je toliko zamisli in načrtov, da bi včasih potreboval troje življenj, da bi jih ustvaril. Zato mora marsikatera zamisel umreti že ob spočetju, marsikateri načrt splovi kakor nedonošen otrok. Vzroki zato so lahko subjektivni (prezgodnja smrt) ali pa objektivni (razmere, v katerih umetnik ustvarja).

Skušajmo si to dvojce razločiti ob Čufarjevem primeru.

Čufar nam je v svojih pismih marsikaj ohranil, kar je snoval. Tako smo na primer že omenili zamisel povesti o livarju, ki je veren, a ob udarcih življenja in ob razmišljanju vzrokov teh udarcev spozna zlaganost vere, občuti krivico pri koreninah njegovega bistva ter najde pot med ljudi, ki slutijo v svojih lastnih silah nov, pravičnejši svet, z njimi demonstrira proti vojni in za kruh ter ga na demonstraciji pokosijo streljati. Novele bi ob tej zamisli ne bilo težko napisati, saj bi morda zahtevala le nekaj mesecev časa. Čufar pa je hotel napisati roman: usodo livarja, njegovih sinov in njegove žene, ki bi se prepletala z usodami njemu enakih ljudi v tovarni. Hotel je ustvariti cel kompleks takratnega življenja, galerijo človeških usod v letih prve svetovne vojne. Vsaj tako slutim jaz. Za tako delo pa je potrebno ogromno časa in trdega dela, študija in poznavanja razmer itd. Toliko časa pa si Čufar ni mogel privoščiti. Kot poklicni književnik brez premoženja in brez mecenov, navezan le na svoje skromne honorarje, je moral — rad ali nerad — to misel opustiti. Vrh vsega pa je bil še čas tak, da ni mogel upati, da bo delo z revolucionarno tendenco lahko sploh tiskano. Kruta borba za vsakdanji skromni košček kruha ga je prisilila, da je moral to zamisel preložiti na čas, ko bo materialno bolj preskrbljen. Tega časa pa Čufar pred vojno ni dočakal, med vojno pa ga je doletela smrt pod okupatorjevimi krogli.

Čufar pa je moral opustiti zaradi trdih življenjskih razmer še prenekatero zamisel. Ze teh je precej, kolikor je ohranjenih v njegovih pismih. Nekatere med njimi je osvetlil samo idejno, v nekaterih lahko slutimo rahli obris nameravanega dela v prej omenjeni Čufarjevi zamisli, dočim v zamisli o neki »nebeški komediji«, satiri, ki bi jo rad napisal, ne moremo zaznati, kaj in kako jo je nameraval pisati. Osvetli nam jo samo idejno, da bi rad »pokazal vso ironijo klanja, vse špekulacije z življenjem in vlogo verskih opijev v vojni«. Tudi »o dramu, ki mora nastati v kratkem« in o kateri je pisal v nekem pismu iz leta 1935, ne vemo ničesar, kakšna naj bi bila. V tem pismu je obetal tudi kolektivistično dramo »Fužinarje«. V njih (v Fužinarjih) hočem prikazati v zgoščenih pesniški formi boj dela s kapitalistično vlogo domačega kapitala v podpiranju tujih izkoriščevalcev, faši-

Razgovor se je zavlekel in Viktor Ruard se je zadržal dalj časa, kakor je mislil. Mali Fric in rdečelasa madame Elisabeth, ki sta se vrnila točno ob določeni uri, sta morala čakati nanj še dalj kakor uro.

Mračilo se je že in mali Fric se je v sobi dolgočasil. Njegova varuhinja mu je pripovedovala dolgočasne in nezanimive zgodbe. Začela je že tretjo, a se je od prve, v kateri je bila glavna junakinja zakleta kraljična, in od druge, ki je pripovedovala o zakleti princesi, razlikovala samo v tem, da je sedaj isto usodo doživljala zakleta knežna in da jo je rešil knez, medtem ko sta prejšnji rešila kraljevič in princ.

Uh, kako dolgočasno!

Ni je mogel več poslušati in prekinil je rdečelaso madame, ne da bi ji pustil tretjo zgodbo povedati do konca.

»Te pravljice sem že večkrat slišal,« je rekel.

»No, prav, mon petit,« se je strinjala madame Elisabeth in pre tirano sladko vprašala: »Naj ti povem o Pepelki?«

»Ne.«

»O rdeči kapici?«

»Ne,« je odkimal.

»O sneguljčici?« je vpraševala nestrpno.

»Ne. Vse to je predolgčasno! Povejte mi kakšno o morskih roparjih!«

Vzelo ji je sapo.

»Mon Dieu!« je vzkliknila. »Pripovedko o morskih roparjih? Ne, ne. Take okrutne zgodbe niso za otroke iz boljše družbe, mon petit!«

»So, oče mi jih vselej pripoveduje.«

»Vaš spoštovani gospod oče?« je vprašala, kakor da bi ne verjela Fricovim besedam.

»Da,« je pritrdil mali. »Povejte mi tudi vi katero, madame.« Povedala bi mu. Zaradi plačila, ki si ga je obetala. A o morskih razbojnikih res ni znala nobene. Rekla je, kakor da bi obžalovala.

»Zelo žal mi je, mon petit monsieur. O morskih roparjih ne znam nobene.«

Še danes se vidi, kako zmagoslavno jo je takrat pogledal in rekel:

»Prav madame! Potem jo vam bom jaz povedal,« in je začel:

»Bilo je na normandijski obali...«

Tedaj so se odprla vrata in vstopil je oče. Mali Fric je planil k njemu.

»Oče, oče! Madame Elisabeth ne zna nobene piratske zgodbe!« Oče se temu ni začudil. Ni ga poslušal. Komaj, da ga je poljubil na čelo. Zgledal je silno utrujen. Skoro odsotno je vprašal madame Elisabeth, kako se je mali obnašal.

Pohvalila ga je.

»Tako razumnega gospodiča še nisem imela čast varovati,« je hvalila Frica in, da bi v Ruardovih očeh dvignila svojo vrednost, ter dobila primerno plačilo, je primerjala Frica z otroki grofa Auersperga, pri katerem je baje bila dolga leta za vzgojiteljico. Čeprav so bili grofičji zelo pametni otroci, Ruardovega malega po razumu niso dosegali, je pripovedovala.

Ruard ji je plačal in rekel:

»Bi bili tako prijazni, madame, in prišli še jutri dopoldan?« Zadovoljna s honorarjem je privolila. Nato se je sklonila k malemu in ga poljubila.

Fric se je umaknil. Njen poljub se mu je gnusil in si je proti vsem tedanjim pravilom lepega vedenja obrisal mesto, ki so se ga dotaknile brezbarvne ustnice gospe Elisabeth.

Ko je odšla, je prijel očeta za roko.

»Zakaj ste rekli mon père, naj jutri pride. Ne maram je!« je rekel. Oče ga je pogledal.

»Zakaj ne?«

Fric ni odgovoril in se je samo namrdnil.

»Te je tepla?« je vprašal oče.

»Ne.«

Oče se je začudil.

»No, in zakaj je ne maraš?«

»Ker ne zna nobene zgodbe o morskih razbojnikih,« je rekel in zadrževal jok.

»Boš že potrpel,« je rekel oče. Hotel se je nasmehniti, a nasmeh je še bolj podčrtal žalostno resnobo na njegovem obrazu. Fricu, da bi ga zamotil, je dal vrečico kandijskega sladkorja, nato pa sedel v naslanjač.

Delovni jubilej sodelavca Franceta Prešerna iz obrata Javornik II.

V naši Železarni imamo lepo število sodelavcev, ki bi bili lahko kot vzgled in vzor slehernemu članu kolektiva. Vendar o teh prizadevnih tovariših vse premalo pišemo in govorimo, kljub temu, da bi se od njih lahko naučili marsikaj dobrega in koristnega.

Eden od teh tihih, toda pridnih sodelavcev je tov. France Prešeren iz obrata Javornik II. Približno četrto stoletje že dela pri ogrevnih pečeh, to je od takrat, ko smo v naši tovarni začeli z izdelavo tanke pločevine. V letu 1933, ko so začeli z gradnjo valjarne tanke pločevine, je bil med prvimi kurjači ogrevnih peč, od takrat in prav do današnjega dne pa je

Foto: Urbanc Tone

zem, trpljenje delavstva, zdravstveno propadanje in vse drugo, kar nas danes teži. Sami pereči sodobni problemi in silni, mogočni konflikti. Nastopali bi govorni zbori, a ne enolično. Skušal bom čim živeje in monumentalno obdelati to lepo snov! A za to bo treba znanja in moči!»

Tudi te kolektivistične drame Čufar ni napisal. Poleg materialne stiske ga je mučilo še nešteto drugih vprašanj. V nekaj letih si je moral osvojiti znanje, ki si ga ni mogel v mladosti. Zavedal se je, da za pisateljevanje ne zadošča samo talent, da je talent le del pisateljevanja, drugi del pa je znanje, poznavanje problemov, ki jih pripoveduješ z umetniškimi podobami. In za to znanje se bori vsak umetnik vse življenje, pri vsakem svojem delu se bori zanj, in dvakrat toliko se je moral boriti Tone Čufar, da si je priboril osnovno, kar so drugim dale šole.

ogrevalce. Pri delu je dokaž natančen in vesten, saj je skupno z ostalimi sodelavci vedno skrbel za pravilno temperaturo in to dolga leta, ko ni bilo merilnih naprav, s kakršnimi razpolagajo danes v mehanizirani valjarni tanke pločevine. Toda kljub vsemu je bila tanka pločevina vedno dobro izdelana oziroma izvaljana.

V današnjih časih je le malo sodelavcev, ki ne bi v svojem življenju poznali »marodiranja«. V njegovih kartotečnih listih v 35 letih službovanja ni bilo niti enega zapisanega bolniškega dne, da sploh ne govorimo o izostankih itd.

Tov. Prešeren pa ni prizadeven samo na svojem delovnem mestu. Njegovi sodelavci ga poznajo tudi kot dobrega sindikalnega aktivista. Aktivno je sodeloval že med drugo svetovno vojno in podpiral OF in pogosto stavil svoje življenje na kocko s tem, da je zbiral orožje za partizanske borce itd.

Po osvoboditvi je s svojim aktivnim delom nadaljeval v sindikalni organizaciji, v zadnjih letih pa koristno sodeluje tudi v Grupnem delavskem svetu pločevinskih valjarn. Prav nič ni čudnega, če ga njegovi dolgoletni sodelavci cenijo in spoštujejo, mlajši pa koristno uporabljajo njegove nasvete pri vsakodnevnem delu.

Uredništvo Železarja se pridružuje čestitkam, ki jih je v zadnjem času prejel tov. Prešeren za svoj delovni jubilej, z željo, da bi še vrsto let vestno in požrtvovalno delal na svojem mestu in prenašal bogate izkušnje 35-letnega službovanja na mlajše sodelavce, prav tako pa mu želimo kar največ uspehov pri njegovem delu v organih delavskega upravljanja in v sindikalni organizaciji. Kakor smo izvedeli, je Upravni odbor našega podjetja tov. Prešerna nagradil z denarno nagrado v višini 10.000 din in ga tako stavil za vzgled celotnemu kolektivu naše železarne.

Čestitamo!

12. avgusta je poteklo natanko 15 let, odkar so Nemci v St. Vidu pri Ljubljani ustrelili kot talca Toneta Čufarja — proletarskega pisatelja z Jesenic. Spominu te žalostne obletnice posvečamo njegovo črtico »Počena šipa«, ki jo objavljamo v celoti v naši kulturni rubriki.

POČENA ŠIPA

Ko je v mizarski delavnici Petra Kolarja potihnil ropot strojev, ko so odšli pomočniki, se je vajenec Jan-ko znašel v mučni samoti. Stal je sredi delavnice in se s skrbjo oziral okoli sebe. Kamor je pogledal, povsod ga je čakalo delo. Stroji so bili zaprašeni, a razžagani in napol obdelani kosji lesa so razmetani ležali okoli njih. Delavnica vsa v neredu in smeteh! Z vseh strani je kričalo nanj, naj skrbi za red in čistost, toda Janko ni vedel, kaj naj poprime, česa naj se poloti. Stal je sredi delavnice in poslušal hrup, ki je prihajal z dvorišča.

Tam so na velik voz nalagali novo sobno opravo. Voznik Martin, najmlajši pomočnik Štefan in vajenec Pavle so imeli polne roke dela. Mojster Kolar je pa ukazoval tako glasno, da je zaskrbljeni Janko razločil vsako njegovo besedo.

V delavnico je pritekel Pavle. Naglo si je napolnil žepe s pestjo žebeljev in pograbil najbližje kladivo ter klešče. Takoj je hotel spet ven. Janko ga je boječe poklical.

»Kaj hočeš?« je vprašal Pavle in se ustavil.

»Kmalu se povrni«, je skoro proseče dejal Janko in čakal na odgovor starejšega, mnogo bolj svobodnega tovariša.

»Nocoj me nič ne čakaj,« se je nasmehnil Pavle. »Kar sam se potruji. Kapusova vila ni tako blizu. Ne misli, da bom hodil nazaj zaradi smeti, ki jih sam lahko znosiš. Privadi se, jaz sem se tudi moral«...

Janko je povesil oči.

Z dvorišča je mojster zavpil na ves glas:

»Pavle, kje spet stojiš?!«

Pavle je odrinil iz delavnice, ki je vedno bolj temnela.

Janko se še vedno ni polotil dela. Dokler niso na dvorišču povezali oprave in jo nekoliko obilj z deskami, se ni ganil. Ko je pa hlapec zapregel konje, jih pognal in s Štefanom ter Pavlom odšel na cesto, se je spoprijaznil s tem, da bo moral sam pospraviti delavnico. Šel je k strojem in z jezo naglico urejeval razmetane kose lesa. Potem je stroje površno očedil in začel iskati grebljo, da nagrebe smeti iz vse delavnice.

Bilo je že zelo temno, zato je prižgal luč.

Električna žarnica je motno gorela, vendar je toliko razsvetlila prostor, da je našel grebljo in videl, kje je največ smeti. Ko jih je z največjo vneto spravljaj na kup, ga je zmotilo trkanje na oknu. Obstal je in sprva nezavedno pogledal na dvorišče, a trkanje je prihajalo iz nasprotne strani. Spustil je grebljo iz rok in pohitel k oknu. Skozi zaprašeno šipo se mu je zasmel sajasto zamazani obraz kovaškega vajenca Tomaža.

»Janko, ali še nisi gotov?«

»Saj vidiš, da še ne! Nocoj sem za vse sam.«

»Hitro se zasuči. Pojdeva skupaj domov. Ali boš kmalu?«

»Tako, takoj!«

»Po kovaško se obrni, kakor se moram jaz, drugače te ne počakam.«

Janko je hotel še nekaj reči, pa je zaslišal odpiranje vrat in se v mračni slutnji okrenil. Med vrati je zagledal mojstra. Zbal se je njegovega ostrega pogleda in ostal ob oknu.

»Sem!« je zarohnel mojster.

Janko se je stresel in se ves bled ter zastrašen odmaknil od okna. Ob smeteh se je sklonil po grebljo.

Mojster je znova vzrotil:

»Kaj se obiraš? Sem pojdi! Ali nimaš ušes?!«

Janko je pustil grebljo in smeti na miru ter stopil bliže k mojstru.

»Kaj vendar delaš, da še zdaj nisi pospravil. Kaj pa imaš na oknu? Kosovo gnezdo, a?«

Janko si ni upal pogledati mojstru v oči. Bal se ga je. Vztrajno je molčal in čakal, kaj bo. Mojstra je njegovo obnašanje raztogotilo. Razdražen se mu je približal.

»Vsaj govori!« je zavpil in mu nameril udarec.

»Nocoj sem za vse sam,« je ihtel zajeceljen vajenec in se umaknil.

»To ni nič! Postopaš lahko in zijaš v temo, le delati se ti ne ljubi. Poboljšaj se!«

Ko je mojster Janka posvaril, je stopil iz delavnice in se vrnil z okenskim krilom. Janko je opazil razbito šipo in takoj spoznal, kaj ga čaka.

»Tole se zelo mudi. Takoj na delo! Jaz urežem šipo, ti pa pripravi okno.«

Mojster je odšel.

Janko je vznejevoljen pograbil okensko krilo in ga ponesel na skobelnik. Najrajši bi ga razlomil in treščil na smeti. Toda moral je iztrgati razbito šipo in krilo očistiti starega trdega kita. Komaj pa je poprijel za delo, že ga je zmotilo drugo trkanje na okno. Plašno je skočil tja.

»Tomaž, ne trkaj! Počakaj!«

»Ti še opolnoči ne boš gotov.«

»Potrpi,« ga je zaprosil Janko in odhitel nazaj k skobelniku. Delal je pridno. Ko se je približal mojster z novo šipo, jo je lahko takoj položil v očiščeni okvir.

»Pazi nanjo! Če jo zdrobiš, jo boš plačal. Zaradi tvoje malomarnosti ne maram trpeti škode.«

Preteče ga je pogledal in se takoj odstranil.

Janko je začuden gledal za njim in ni takoj potuhtal, kam se mu tako mudi. Bilo mu je všeč, da je odšel; ob misli, da bo morda šel večerjat, je pa začutil praznoto v želodcu in z njo precejšnjo lakoto. Tako rad bi že šel domov! A zdaj ni bil zadržan z navadnim pospravljanjem. Zdaj je moral paziti na krhko šipo, ki tako rada, največkrat prerada poče. Prijelo ga je, da bi pustil vse skupaj in pobegnil. Počasi, kar leno je zabijal žebeljčke. Imel je srečno roko. Zabijal jih je že na četrti strani — a šipa je bila še vedno cela. Ko pa je zabijal predzadnji žebeljček, je nekaj škrtnilo...

Janka je zazeblo...

Strmel je v šipo. Od roba se je vrtel enak ris in se izgubljal v sredini. Šipa je bila skozi in skozi počena.

V Jankovih možganih so se vrtele vse mogoče misli. Najrajši bi se vdrl v zemljo, ali pa z enim samim zamahom kladiva dal duška svojemu srcu. Predobro je vedel, kaj ga čaka: mojstrove psovke in zausnice, posmeh starega, zoprnega pomočnika Andreja in očetovo oštevanje, ker bo moral dati denar.

Zamahnil je z rokami, stopil k omari po sveži kit in delal dalje.

»Nocoj ne bodo opazili, jutri naj pa bo, kar hoče,« je zamrmral.

Mojstra je spet prineslo v delavnico. Mastil se je z večjim kosom mesa in Janku zbudil močne skomine. Pogledal je, kako dela in zamajal z glavo.

»Kaj bo s tabo? Še nič se nisi naučil. Kdo te bo čakal?! Daj sem!«

Hlastno je potegnil Janku iz rok nož in sam začel gladiti kit na nobu šipe. Janko je stal ob strani in trepetal. Vsak trenutek je utegnil mojster zarjoveti. Potekale so mučne sekunde. Mojster je samozavestno potegnil zdaj po tej zdaj po oni strani. Ko pa je potegnil čez razpoko, jo nepričakovano zažvenketalo: šipo je s pritiskom noža zdrobil na dvoje. Ujezamo je zarentačil in vrgel než po tleh.

»Še tega je bilo treba!«

Janko bi od veselja, ki ga je s težavo zatajil, najrajši poskočil pod strop. Planil je po nož in komaj čakal mojstrovih ukazov.

»Pusti vse skupaj za jutri!«

»Pomesti moram...«

»Boš že zjutraj. Za prazen nič ne smemo žgati drago luč. Pojdi!«

Janku ni bilo treba dvakrat reči. Segel je po površnik, plaho voščil lahko noč in odkuril v temo. Na dvorišču je srečal starejšo žensko, ki je čakala na okno. Zavil je okoli mizarne, pritajeno požvižgal in nekaj hipov počakal...

Okna delavnice so potemnela. V vratih je zarožljaj ključ.

Tomaža pa ni bilo več. Janko je moral sam domov. Radost ga je gnala po temnih ulicah. Vzlic veliki utrujenosti in precejšnji lakoti mu je bilo tako toplo pri srcu, da bi zavriskal v črno noč kakor more samo dorašten fant.

Fizkultura in šport

Dobili smo novo kegljišče

Na predvečer občinskega praznika je bila na Jesenicah slavnostna otvoritev novozgrajenega štiristeznega kegljišča. Slavnosti so se poleg številnih prijateljev kegljaškega športa udeležili tudi gostje: podpredsednik Kegljaške zveze Jugoslavije, tov. Rebolj Stane, zastopnik Kegljaške zveze Slovenije, tov. Taler, zastopnik Okrajne zveze za kegljanje, tov. Valentar, predsednik ObLO Jesenice, tov. Maks Dolinar, zastopnik Občinskega sindikalnega sveta Jesenice in sindikalne podružnice Železarne Jesenice, sekretar Občinskega komiteja ZKS, tov. Ivo Ščavničar in drugi.

Predsednik ŠD Jesenice tov. ing. Čižman je čestital našemu kegljaškemu klubu k doseženemu uspehu ob dograditvi modernega 4-steznega kegljišča, vsa priznanja pa so izrekli tudi predstavniki kegljaškega športa v zveznem, republiškem in okrajnem merilu, ter jim izročili ob tej priliki diplome, pokale in druga priznanja.

Predsednik gradbenega oddelka tov. Grošelj, je v svojem pozdravnem govoru omenil vztrajnost jeseniškega delavca — železarja, ki se kaže tako pri napornem delu na delovnih mestih v železarni, kakor tudi pri številnih tekmovanjih na igriščih, kjer so športniki z Jesenic dosegli veliko lepih in tudi častnih uspehov, saj celo republiške, državne in balkanske prvake, ki so tekmovali na olimpijadah ter drugih pomembnih tekmovanjih. Poleg vrhunskih tekmovalcev pa je športno društvo vzgojilo v večletnem razdobju tudi lepo število mladih ljudi, ki z največjim veseljem ter navdušenjem nadaljujejo tradicijo starejših članov in že nastopajo za barve svojega društva.

Ledina, ki so jo orali na Jesenicah maloštevilni športni pionirji, je bila trda. Močne roke, trdna volja in uporni duh so bili edini kapital ustanoviteljev, le-ti pa so morali razbijati staro miselnost, ki je pred vojno prevladovala, češ da je šport domena privilegiranih ljudi; boriti pa so se morali tudi s finančnimi težavami ter vztrajati na svojih političnih pozicijah, kar je posebno občutilo delavsko športno društvo »Kovinar«, ki je bilo zaradi naprednih idej trn v peti vladajočim režimom.

Ko je tov. Grošelj poudaril vlogo jeseniških delavcev — športnikov med narodnoosvobodilno borbo, med njimi je bil tudi narodni heroj Jože Gregorčič - Gorenjc, pa je v nadaljevanju svojega pozdravnega govora omenil skrb ljudske oblasti za razvoj športa. Tudi kegljanje je športna panoga, ki se je v naši državi v zadnjih letih močno razširila, naša državna reprezentanca pa je na Dunaju pred kratkim osvojila svetovno prvenstvo.

Z gradnjo novega modernega kegljišča so začeli ob priliki, ko je naša železarna slavila 85-letnico svojega obstoja. Vendar je zmanjkalo denarnih sredstev in ob-

jekt je čakal na dograditev 3 leta. V letošnjem letu je ObLO Jesenice prispeval 3 milijone dinarjev, DS Železarne pa 700.000 dinarjev, tako da je bilo mogoče za občinski praznik kegljišče izročiti svojemu namenu. Člani KK Jesenice so opravili nad 1300 prostovoljnih delovnih ur, kolektiv Lesnogalanterijskega obrata je izdelal brezplačno 5 garnitur kegljev, dočim je kolektiv podjetja »Gradis« Jesenice opravil brezplačne prevoze. V času, ko so gradili novo kegljišče, sta bila požrtvovalna prav posebno še tov. Božič Franc, ki je pomagal pri organizaciji in nadzoru dela ter projektant kegljišča in šef podjetja »Gradis«, tov. Vovk Franc, saj so z njunimi strokovnimi nasveti in predlogi premostili marsikatero težavo.

Po slavnostni otvoritvi, ki jo je opravil predsednik ObLO, tov. Maks Dolinar, pa so se pomerili kegljači in to v mednarodnem slogu (10 tekmovalcev). Tekmovala so naslednja moštva: KK Gorjanci - Novo mesto, KK Triglav - Kranj (letošnji državni prvak), KK Prešeren iz Radovljice, KK Bled, kegljaško moštvo železarne, KK Kranjska gora in KK Jesenice. Tudi tokrat so zmagali člani kranjskega Triglava, ki nosijo naslov državnega prvaka v kegljanju.

O. S.

NK Jesenice — v ljubljansko-primorski nogometni ligi

Naši nogometaši so dosegli v zadnjem času nekaj zelo lepih uspehov in se uvrstili v ljubljansko-primorsko ligo. Za vstop v to ligo so morali odigrati kvalifikacijske tekme z enajstorico Domžal (prvak LNP) in NK Rudar iz Idrije (prvak PNP). Vsa srečanja so Jeseničani odločili v svojo korist, in sicer v Domžalah 3:1 in na domačem igrišču 5:4. Visoko zmago so na domačem igrišču dosegli tudi proti Rudarju iz Idrije z 9:1, na povratnem srečanju pa sta se obe moštvi razšli z neodločenim rezultatom 2:2. Mimo tega so naši nogometaši povabili v goste tudi enajstorico NK Slovan iz Ljubljane in z njimi odigrali prijateljsko tekmo ter zmagali z rezultatom 3:2, vojaško enajstorico »Borac« iz Ljubljane pa so premagali z rezultatom 4:2. Visoko poraženi so odšli z Jesenic tudi nogometaši VSV Villach, rezultat pa je bil 7:2.

